

I Híwó?di Tun Jesus Christ-Ví?gedi John Ita?nandi?

I to?wí In Tuu gin nakháwǎ?i? nawówátsipäyi?, i-á Jesus-ân namuu

¹ Hǎn?oe ts'anpáadé nanân diwe i to?wí In Tuu gin nakháwǎ?i nayiho?. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi?, hedi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáadé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi?. ³ Hǎäwí t'ǎhki ikhiyé, hedi i-á wí?ikhiyépidá hǎäbo wínakhí?yenpi. ⁴ I-á wí?bo wówátsi napäyi?, hedi ná?in wówátsi-á ko nakeepo? t'owagî? waagi?bá namuu. ⁵ Ná?i ko nakhuná? dee nakeepo?, hedi hǎädi wänbo t'ǎhki nakeepo? tobáháa nakhunân wänbo?.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwǎ?i Yôesi Tádádí óesan ná?i ko i?gedi t'owa ovâytu?âamídí, hedânho John-bí hí? dìt'oedi to?wên t'ǎhki dívíwhäyú-ídi i to?wí i ko namuu?iví?piye?. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewänbo i na?ää t'owa ovâytu?âamídí to?wí i ko namuu?in. ⁹ Ná?i to?wí In Tuu gin nakháwǎ?i? i ta?gendi ko namuu, hedi náä oepáa k'aydipiye? na?äädi t'ǎhki t'owa ovâykohthayyo?.

¹⁰ Náä oepáa k'aydi i nayi?, hebo tobáháa ná?i oepáa ho ikhiyé wänbo?, in t'owa náädi diyí?indi wí?óetaapí. ¹¹ I hǎäwí ikhiyé?i iví? ûnmuu, hedi ipiye? na?ää, hewänbo iví t'owadi wänbo wí?óeséegí?anpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséegí?andá iví?piye? dívíwhäyü, hedi ná?in t'ǎhki idi ovâymagi Yôesi Tádáví ây dipúwídi. ¹³ Hedi

Yôesi Tádáví ây dipóe ihaydi wíyá di'âypuyä waa dínpoé, hewänbo t'owa di'âypuyä nää oepaa k'aydi waagibá wídi'âypuyäpí, hediháa i tádá-ádi i yiyá-ádi dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hediháa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádân ná'in wówátsi ovâymägi.

¹⁴ I to'wí In Tuu gin nakháwä'i wí t'owa napaa, hedi wí háy tähki na'indádi nayi'. Báyéki hay'i namuu'in âymû', gá Yôesi Tádáví wí' ayda' ûn'ândi' namuudân. I-á báyéki séegísehkanä imáa, hedi háa i natú waa t'ähki ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovâytu'máa, "Naadi wâytu'an naví tí'úugéba wí to'wí napowagit'óe'in, hedi i-á naví shánki kw'áye namuu, gá naa o'âypuyäpídíbo' i-á hãädi wänbo t'ähki nawówayidân. Ná'i-ânkun i namuu ivi'gedi wâyhi'máa'i'."

¹⁶ Báyéki séegísehkanä imáadi, ihayda' híwó'di hãäwí ivi'wedí gín'ä'. ¹⁷ Yôesi Tádádi Moses óetu'an ivi tsontuu na'in dímäáni'in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkanä-á hedá in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídi. ¹⁸ To'wídi wänbo hánhay wänbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí. Hewänbo háawi i namuu'in ivi wí'da' ay ûnmuu'i' ivi nú' na'ándidân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oekandidi in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wãhãädi in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wên owhá-á hedá wên méesate'in khãge'nindá ovâysan John i p'ó'p'oekandi' óetsikáyi'nídi, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yôesi Tádádi óesóge'i'

t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí." Kaaginpidíbo thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedí óetsikáyin, "Hedí to-an unmuu? Ti Elijah-ân unmuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupí." Hedáhá' óetsikáyin, "Ti Yôesi Tádáví tukhe'bi' i âytsíkha'máa'i-ân unmuu?" ²² Hedí ovâytu'an, "Yoe." Hedáhá' óetu'an, "Dítu'an to-an unmuu, hedânho in to'wên na'in dísannin âyt'ôe'amídí háa untú'in. Uví'gedi dít'ôe'an." ²³ John-di ovâyhée'an hedânho dín'ânpówá-ídí háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah hân'oebro natú'in, hedí ná'i-á Isaiah-ví hí' ûnmuu:

Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúní,

'In p'ôe binta'ge'an i shánkí natsonyi'igî?'

"Ná'i to'wí han natú'i waagi'ba naa omuu" gin John-di ovâytu'an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyí'nídí Pharisees dimuu, ²⁵ hedí indi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wí'unmuupí, Elijah wänbo-á yoe, háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' âytsíkha'máa'i wänbo-á yoe. Hedí háadan handi ná'in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o'?" ²⁶⁻²⁷ John-di ovâytu'an, "Naadá p'oadida' dovây'p'ó'p'oe'o', hewänbo unbí yâadi wáydí wí to'wí bintaapí' nayi', hedí tobá naví tí'úugé napówá wänbo', naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dônma'p'ädi-ídí."

²⁸ T'ähki ná'i owáy Bethany búu'ú'ay wähhä napóe, oe Jordan p'o' p'änädi John nayidi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' iwe.

Jesus-á wí k'úwá'ay Yôesi Tádádí óesandi' waagi'ba namuu

²⁹ Wíyá tháwän John-di Jesus óemû' ee nayi' iwepiye' na'ädi, hedí iví'gedi natú, "Binmú'dí

i na'ä'i'. I-á Yôesi Tádádí óesan wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-ídí, t'ähkí t'owaví t'aywó'di ovâyya'a'amídí. ³⁰ Nä'ibá i namuu iví'gedi wâyhée'an. Naa otú, 'Naví tí'úugéba wí sen napówa-í, hedi i-á naví shánkí kw'áye namuu, gá naa o'aypuyäpídíbo' i-á häädi wänbo t'ähkí nawówayidân.' ³¹ Tobá to'wí namúni'in naa wídnhanginnáhpí wänbo', naa o'ää-á p'oedi wây'p'oe'amídí, hedânho un Israel-'in t'owa i bîntáa-ídí."

³²⁻³³ John-di háa imû'in ovâytu'an. Natú, "Páadédi naa wídnhanginnáhpí to'wí Jesus namuu'in, hewänbo Yôesi Tádádí dísan p'oedi wây'p'oe'amídí, hedá idá dítu'an, 'I Yä'dâa'i P'oewahhâa nawhândi nâapuwâkhâymaa, hedi wí to'wíwí'di isogekhâymaa. Hedi ná'i to'wídn i Yä'dâa'i P'oewahhâa t'owa ovâymaa'ní wí p'ó'p'oekan waagibá' kin Yôesi Tádádí dítu'an. Hediho' i Yä'dâa'i P'oewahhâa makówádi nawhândi wí k'o'wee waagibá dómû-ákun, hedi Jesus-ví'di isóge. ³⁴ Naa kin napóedí dómû', hedânho naadi wâytu'máa Jesus-á Yôesi Tádávi ay ûnmuu."

Jesus-ví páadé'in khäge'nin

³⁵⁻³⁶ Wíyá tháwän John-dádi hedá wíye iví khäge'nindádi Jesus naphademändi óemû', hedi Jesus-ví'gedi John natú, "Binmú'dí i Yôesi Tádádí óesandi' namuu'i'. Wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-í."

³⁷ John-bí wíye khäge'nin háa John natú'in dat'oe, hedi Jesus-ví tí'úugé dawóemää. ³⁸ Jesus ibéedí ûnwóe'ädi ovänmû', hedi oväntsikáyin,

“Hää-an dada?” Óetsikáyin, “Rabbi, wăhää-an unthaa?” (Rabbi-á “háhkandi” gin natu?da?).³⁹ Idi ovântu?an, “Naa-ádi bákă?ve, hedânho wânkeeyamídi.” Hediho? i-ádi damäädi wáygé nathaa?in dânmû?. Dipówá ihaydáho thé?êedi yôenu iwepiye? naná, hediho? i-ádiibo dânwóyí?.

⁴⁰ Andrew-á Simon Peter-ví tí?ûu ûnmuu, hedi i-á in wíye in John-bí hí? dat'oeđi Jesus-ádi damää?in diwedi?ibá namuu. ⁴¹ Wesebo Andrew iví pá?đây Simon ituwăho?, hedi óeshaa ihayđi óetu?an, “Na?indi i Messiah âysha.” (In hí? Messiah-á natu?da? “i to?wí Yôesi Tádádi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídi” gin.) ⁴² Hedi Andrew-di Simon Jesus-ví?piye? óeho?.

Jesus-di Simon óemû? ihayđi óetu?an, “Û-á Simon unmuu, John-bí ay, hewânbo nää iwedi páadépiye? Cephas gin unkhăwă-í. (Nă?in khăwă Cephas-á Peter-ân namuu, hedi natu?da? “wí k'uu” gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-ádi ovântu?an i-ádi damú-í?in

⁴³ Wíyá tháwăn Jesus i?ánshaamăgi oe Galilee nangepiye? namú-ídi, hedi Philip óemû?đi óetu?an, “Naa-ádi ókă?ve.” ⁴⁴ Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu?ú?ay Andrew-ádi Peter-ádi dathá?de iwebá. ⁴⁵ Philip-di Nathanael óetuwăho?, hedi óeshaa ihayđi óetu?an, “I to?wí Yôesi Tádádi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídi âysha, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví?gedân Moses ita?nan iví?nin diwe, hedá in Yôesi Tádávi tukhe?min wá? iví?gedi dâyta?nan.” ⁴⁶ Nathanael-di Philip óetu?an, “Naa wó?ânpi háăwí wânbo Nazareth-wi-á híwó?đi

namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Ókã've naa-ádí hedího wí'bo nâapimúní."

⁴⁷ Jesus-di Nathanael iví'piye' na'ädi óemû', hedí iví'gedí natú, "Häwebâa wí na'ä' in Israel-wi kuu ta'gendi ihondi', i-á wínahôeyóhâhpí."

⁴⁸ Nathanael-di óetsikáyin, "Hádídán naa dítaa?" Jesus-di óetu'an, "I fig tay ókhkuu nú' un'ân dihaydi naadi wímû', Philip-di wóetukánnanpídíbo'."

⁴⁹ Nathanael-di óetu'an, "Hâhkandi', nâbâa dínhanginná u-á Yôesi Tádáví ay-ân unmuu'in, u-á in Israel t'owaví tsondi hay'i unmuu."

⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu'an, "Nää naví'piye' biwhâyunde' gá wítu'andân in fig tay nú' naadi wímû'in, hewânbo hä'i wíts'antu'andiví shánkí he'endi hääwí nâapuwâkhâymaa. ⁵¹ Ta'gendi wítumáa, makówá nakhuudeedi bînpuwägít'óe, hedá naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'iví'we in Yôesi Tádáví t'ôepa'aa'in diwhandedá diwáypi'dá bînpuwâkhâymaa."

2

Oe Cana búu'ú'ay dínkhótsaana

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wâhää dínkhótsaashánkí'diná, i búu'ú'ay Cana gin dâytu'o' iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namäädiho' iwe na'ân, ² hedá Jesus-á iví khäge'nindáda wá' ovâyhúutu'andiho dimää. ³ T'âhkí i méena dínhán dihaydi Jesus-ví yíyádí óetu'an, "Wíyá wídínméenasapí." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa'di ihaydi wídínnáhpí naví t'ôe

donʼamídí.” ⁵ Iví yíyádí in húukhâysaʼin ovâytuʼan, “Háa idi wovâytuʼan waa úvíʼamí.”

⁶ Iwe sí p'onbay k'uudi napaʼandi nasaa, t'owa dipówáʼin dívíʼowídi-ídi in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Náʼi p'onbay eeye wétä háa powintä galôn dihay nasadiʼ? ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysaaʼin ovâytuʼan, “Náʼi p'onbay binp'ide,” hediho p'eedí taye dâyp'ide. ⁸ Hedáháʼ ovâytuʼan, “Hâwedího wí binwhahóʼgí, hedi unbí tsondivíʼwe binhûu.” Hediho háa ovâytuʼan waa dívíʼan. ⁹ I p'oe dâyoʼi naméenapaa, hedi in húukhâysaʼinbí tsondi idää, hebo wíʼûnhanginnáhpí wáyge dâyhógiʼin. In wéʼgeʼin dâyhúukhâysandeʼindaʼmân dínhanginná. Hedihoʼ idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetuʼan, “Wây-á t'owa i shánkí híwóʼdi méena páadé dâykâysandeʼ, hedi t'owa dívíʼihayʼan dihaydânho i shánkí nakʼâagipíʼ dâykâysandeʼ. Hewânbo u-á han wíviʼanpí, u-á bitsíkhaʼan i shánkí híwóʼdi tíʼúuge ovâykhâysáa-ídi.”

¹¹ Náʼin Jesus ee Cana búuʼúʼay Galilee nange wăhăä iʼannin in páadéʼin pínán t'oe ovâykeeyannin namuu, hedi indího in t'owa ikeeyan i-ân hayʼi namuuʼin, hedi iví khägeʼnin shánkí wânbo ivíʼpiyeʼ dívíwhäyü.

¹² T'ähkí náʼi naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tíʼûwindá hedá iví khägeʼnindádí Capernaum búuʼúʼaypiyeʼ dimää, hedi iwého wí häyü thaa dívíwóyíʼ.

Jesus-di in dâyhäwíkuʼchʼáadeʼin i méesate hayʼi iwedi ovâykhëpiye

¹³ In Hudíyoví shánkíʼdi púnúʼ naná, Passover gin dâytuʼoʼiʼ, hedi Jesus oe Jerusalem-piyeʼ

namää. ¹⁴ I méesate hay'i tehpaá búge in t'owa dâychä'wênku'ch'áadedi ovâymû', wéyu-á k'úwá-á k'o'wee-á dâyku'ch'áade', hedá wá' in dâychä'egó'o'in inbí máäsa eeye dikw'ondi ovâymû'. ¹⁵ Wên púwhí' whihkannindi ipaa, hedi t'ähki i méesate hay'i iwedi ovâykhēhpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedi in dâychä'egó'o'indá inbí chä' t'ämäpiye' ovâych'áa hedi inbí máäsa ovâyyánú. ¹⁶ Hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'indá ovâytu'an, "Binyâa'an ná'i háäwí nâwedi. Ná'i méesate-á naví Tádávi wháagé ûnná. Wí kuhte'i waagibá wíyá wívînpáa-ípi." ¹⁷ Hediho' iví khäge'nin dín'ánpówá háa to'wí Yôesi Tádávi tã'nin diwe natú'in kin:

Hânho uví wháagédí dí'âyîngimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymaa waagibá ochanpo', hedi dâymû' Jesus hanbá nachaã'in.

¹⁸ In Hudíyoví p'ó'dédi'in iwáyge diyí'indi Jesus óetsikáyin, "Háawin wên pínnán úkoedi dínkeeyamídi, hedânho gínhanginnánídi u úk'óe'in ná'in t'owa ovâykhēhpiyé-ídi?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i méesate bînnayuđi poeye thaa iwebo naa wíyá dótege-í." ²⁰ Indi óetu'an, "Yónántä'di sí (46) paayo ovâyho' ná'i méesate dâytege-ídi, hedi hádídan poeye thaa iwebo wíyá náatege-í?"

²¹ Hewänbo Jesus-á iví túu'ú i'gedân ovâyhi'máa, i méesate hay'i i'gedá yoe. ²² Hediho chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedi Yôesi Tádávi tã'nin diwe háa nata'muu'in hedá ná'i tuu Jesus ihée'andi-á dívíwhäyu.

Jesus ûnhanginná t'âhkí t'owa háawin dimuu'in

²³ Wa'di Jesus oe Jerusalem búu'ú nayi' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'di thaa Passover gin dâytü'o naná' dihaydi, báyéki t'owa i pínán ovâykeeyandi dâymû'di iví'piye' dívíwhäyü. ²⁴⁻²⁵ Hewänbo Jesus wí'ipimägipí inbí mange. I-á wí'ûntáypí wí to'wídi t'owaví'gedi óetu'âamídi, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'nä khó'yé di'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-ví'piye' namää

¹⁻² Wí sen Nicodemus gin nakháwä'i Jesus-ví'piye' khu'déedí namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedi'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Háhkandi', gínhanginná Yôesi Tádádí wóesan na'in díhá'amídi. Wí to'wí Yôesi Tádádí óekhäge'máa'ida'mân ûnkoedi ikeeyamídi i pínán üdi dînkeeyo waagibá."

³ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên wíyídi."

⁴ Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídan wí to'wí nasówébo'wandi' wíyá nawáy'aypuyä-í? Wí'ûnkoedipí iví yíyávi aymúu iwe nawáyts'únídi wíyá na'aypuyä-ídi."

⁵ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedi hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedá di'âypuyä'indá'mân dínkoedi makówápiye' dimú-ídi. ⁶ To'wên t'owaví'wedi di'âypuyä'in t'owada'mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wíyó to'wên i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedi di'âypuyä'indá i Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa.

⁷ Wíwóeháa'amípi naadi wítu'andi, wíyá í'âypuýä-í'in únkhây'ä'. ⁸ Oepiyá nääpiyá iwaa'o', hedi i waa íto'o', hewänbo wí'unhanginnáhpí wáhääpha'gedi na'ä'in háa wáypiye' namännin. Hedi hanbá wí'íka'póya'pí hádídí wíto'wí i Yä'däa'i P'oewaa'hâavi'wedi na'aypuýä'in."

⁹ Nicodemus-di óetsikáyin, "Ti nakoedí-í ná'i háäwí untú'di? napúwídí? Hândidan napúwí?"

¹⁰ Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel-inbí háhkandi unmuu, hedi háadan ná'i háäwí j'gedi wí'unka'póya'pí? ¹¹ Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedi ívíhée'o', hedá i háäwí âymû' j'gedá wâytu'o', hewänbo undá háa gitû'nin wídínséegí'opí. ¹² Ná'i oepáa k'aydiwi háäwí j'gedi naadi wâytu'an, hedi un wí'úvíwhäyundepí, hediho hádídan úvíwhäyú-í makówáwi háäwí j'gedi wâytu'andi? ¹³ Makówápiye' wíyá to'wí wänbo wínapepí, i makówá iwedi nawhá'dida'mân, hedi naa-ân i omuu, t'ähkí t'owagí' o'aypuýä'i'.

¹⁴ Moses owáy ahkónu wáy i pääyu kwäk'udi napa'andi' wên phé eedi iwihí'k'ú'di itege waagibá, naa t'ähkí t'owagí' o'aypuýä'i' omuu'i' wá' phé eedi dítege-í. Kin nakhây'ä' napúwí'in ¹⁵ hediho to'wên t'ähkí navi'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. ¹⁶ Yôesi Tádádí t'ähkí t'owa hânho ovâyséegídí iví wí' ayda' ûn'ändi' imági, hediho to'wên t'ähkí iví ayví'piye' dívíwhäyü'in há'to dipedé-í hewänbo wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. ¹⁷ Yôesi Tádá iví ay isan náä oepáa k'aydipiye' in t'owa

ovây[?]aywoenídí, dínkhây[?]ä[?] ovây[?]tuchänú-í[?]in ovây[?]tu[?]âamídá yoe.

18 To[?]wên t'âhkí Yôesi Tádáví ayví[?]piye[?] dívíwhâyunde[?]in há[?]to ovây[?]tu[?]âamí ovây[?]tuchänú-í[?]in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to[?]wên dívíwhâyupí[?]indá ovây[?]tuchänukhây[?]máa[?]in, gá iví wí[?] ayda[?] ün[?]ândiví[?]piye[?] wídívíwhâyupídân.

19 Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye[?] na[?]ää wí kohthay waagibá namúnídí hedânho t'owa dínkeepúwídí, hewänbo t'owa yä[?]dâapí dívítsiyekanhondi khuu eeyebo diyêeni[?]in shánkí ovây[?]hí[?]an i kohthay ipiye[?] dimú-íví[?]wedi. Hedânho Yôesi Tádádí ná[?]in t'owabá ovây[?]tuchänukhây[?]máa. 20 To[?]wên t'âhkí yä[?]dâapí dívítsiyekanhonnindá i kohthay dâyt[?]ay, hediho ipiye[?] wídimänpí, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí[?]in wídida[?]pídí. 21 Hewänbo to[?]wên in ta[?]gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye[?] dimän, hedânho nakeepúwídí hääwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovây[?]khäge[?]dodi díví[?]amídí.”

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

22 Hedáhá[?] Jesus-á iví khäge[?]nindádí oe Judea nangepiye[?] dimää, hedi iwáy wä[?]hää[?] diyi[?] ihaydi wên t'owa ovây[?]p'ó'p'oe[?]an. 23-24 In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oekandi wa[?] wí[?]óepansógepí, hedi idi wá[?] t'owa ovây[?]p'ó'p'oe[?]o[?]. Kin i[?]o[?] oe Aenon diwe, i-á Salim tso[?]wa naná, iwe báyéki p'oe nayidi, hedi t'owa iví[?]piye[?] dimä[?] ovây[?]p'ó'p'oe[?]amídí.

25 Ihaydá John-bí khäge[?]nin wí Hudíyo-ádi p'ó'p'oekan ni[?]gedi dívítuhänbo[?]. 26 Hediho John-bí[?]piye[?] dimäädi óetu[?]an, “Háhkandi[?], i to sen

oe Jordan p'lo' p'änä hñhaya ɥ-ádí nayi'i hedá iví'gedi in t'owa ɥdi ovâytu'andi', nää báyéki t'owa iví'piye' dimän idi ovây'p'ó'p'oe'amídí."

27 John-di ovâytu'an, "Hääwí i to'wí oe makówá na'ändidi dímgá'ida'mân âyhónde'.
28 Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo iví páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedi undá háa otú waa it'oe. 29 Häädi dínkhótsaaná' dihaydi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedi i soyingi ihí'máadi nat'oe di ná'i k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedi i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhchaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye'bá dimändân iví'in ûnmúnídí. 30 Nakhây'ä' Jesus-á shánki kw'áyepiye' óetegé-í'in, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

31 "Jesus-á oe makówádí na'ää, hediho t'ähkívi shánki hay'i namuu. Naa nää oepáa k'aydiwi' omuu, hediho wí näädiwi waagibá dáyhée'o' näädi'ida' omuudi, hewänbo i-á makówádí na'äädi t'ähkívi shánki hay'i namuu. 32 Hääwí imû' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewänbo wên háyúhaydida' t'owa háa natú'nin ônséegí'o'. 33 Hewänbo to'wên iví hí' dâyséegí'odi handidi dâykeeyo' díviwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. 34 Yôesi Tádávi ay isandi-á Yôesi Tádávi hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khâagipí i Yä'dâa'i P'oe'waa'hâa ho óemägidân. 35 Yôesi Tádá iví ay iséegídí t'ähki tsonkhuu óemägi hääwí t'ähki i'gedi natsonyêenídí. 36 To'wên t'ähki Yôesi Tádávi ayví'piye' díviwhâyunde'in wówátsi nahándepí'in dâymáa, hewänbo to'wên iví ay ônt'óyandepí'indá

nă'in wówátsi wídâymá've-ípi, indá Yôesi Tádádí hănhay wănbo t'ăhki ovâytuchănu'bé-í."

4

Jesus-ádí wí Samaria-wi kwee-ádí dănhé'an

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánkí báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhăyunde'in, hedá John i p'ó'p'oekandiví shánkí Jesus-di ovăyp'ó'p'oe'o'. (Hewănbo Jesus-ví khăge'nindida' t'owa ovăyp'ó'p'oe'o', idá yoe.) Hedi nă'i hăăwí i'gedi in Pharisees dit'oe'in Jesus ũnhanginpóe ihaydi, i-ádí iví khăge'nindádí Judea nangedi dipee hedi oe Galilee nangepiye' dimăă. ⁴ Galilee-piye' namăn dihaydi oe Samaria nange i'gedi ũnpuhpo'. ⁵⁻⁶ Taage púnú' naná' dihaydi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dăytu'o' iwe napówá. Sychar-á kayi' wínanáhpí wí nava iwedí hăn'oebo Jacob-di iví ay Joseph óemăgi'i'. Ee dăyp'oewhahónde' iwe Jacob ishăă'i naná, hedi Jesus kayi' wăhăădi na'ăădiho nakaykhanmuudi ee hange isóge ikaykhanwówá'amídí.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oewhahónídí napówá, hedi Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dímăă donsuwă-ídí." ⁸ Jesus-ví khăge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoe'gi'kunmăă, hediho i-á wí'bo na'ăn. ⁹ Hudíyo-ádí Samaria-?indádí wídívíwóndepí, hediho i kweedí óetu'an, "Ū-á Hudíyo unmuu, hedi naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedi háadan udi díp'oesuwăgi'da'măa?" ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "Wí'úhanginnáhpí hăăwí Yôesi Tádá napăyi'in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oeda'măa'i' omuu'in wí'úhanginnáhpí. Ūhanginnândáho' udá

naa dip'oesuwädaa'amíwän, hedí naadá p'oe nawówátsipäyi'i wímääníwän." ¹¹ I kweedi óetu'an, "Mää'mää, hääwí wänbo wínâamáapí p'oewhakhongí'in, hedí näwe dâyp'oewhahónde' iwá nawä'än. Hedí hândidan nä'i p'oe nawówátsipäyi'i nâawhahóní? ¹² Na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Jacob-di nää dâyp'oewhahónde' iwe na'in dînyoe'an. I-ádí iví e'nündádí hedá iví hääpan hääwëndádí i p'oe näwedí dâywahógi'i dâysuwände'. Ti un'ände' u-á Jacob-ví shánkí hay'i unmuu'in gáhân?" ¹³ Jesus-di óetu'an, "To'wên t'ähkí näwedí dâyp'oesuwände'in wiyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo nä'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i'-á dâysuwädá, há'to wiyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i'-á wí p'ohpee inbí pí'nä waagibá napúwí, hedí iwediho in wówátsi nahándepí'in dâykéyí." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Mää'mää, nä'i p'oe i'gedí bihi'máa'i' dímää, wiyá wí'op'oesá'aapúwípídí, hedânho ihayda' näwe wí'op'ohkhonná'be-ípídí."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópûn, uví sedó mänkéyí hedá nääpiye' nâamá'i." "Wídînsennänpí" gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennänpí'in. ¹⁸ P'ánän khóhtsa'i unmuu, hedí nä'i sen nää unthaa'i-ádí uví sedó ta'gendi wí'úmuupí."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Mää'mää, nää naa dînkeeyan wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria-'in t'owa gimuu'inbí páadé kã'äã'indi Yôesi Tádá nä'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítú' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'ä' Yôesi Tádá óe'a'ginmääni'in." ²¹ Jesus-

di i kwee óetu'an, "Biwhäyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadı Yôesi Tádá óe'a'ginmäáni ná'i p'in diwedä'ba yoe háa oe Jerusalem diwedä'ba yoe. ²² Un Samaria'in ta'gendi wí'úhanginnáhpí to'wí bîn'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí äy'a'ginmä'in, gá Yôesi Tádádí na'in Hudíyo díde'mandân hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-ân namuu. ²³ Hedi náä iwedi páadépiye' in to'wên Yôesi Tádá dây'a'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpâkhâymaa. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmäáni'in. ²⁴ Yôesi Tádá-á p'oweahhâada' namuu, hedi in óe'a'ginmä'in dínkhây'ä' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmäáni'in."

²⁵ I kweedi óetu'an, "Naa dínhanginná i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ä', Christ gin óetu'o'i'. Napówá ihaydi häawí t'ähkí dínthaykankhâymaa na'in." ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu."

²⁷ Ihaydibá Jesus-ví khäge'nin diwáypówá, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-ádí ihí'máadí, hewänbo to'wídí wänbo i kwee wí'óetsikáypíní, "Hä-än unda'?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikáypíní, "Háadan i kwee-ádí bihí'máa'?"

²⁸⁻²⁹ Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedi in t'owa ovâytu'an, "Bikä've bînmúnídí wí sen t'ähkí háa naa dáy'annin dítu'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí." ³⁰ Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

³¹ Wa'di in t'owa búu'údí di'ädibá Jesus-ví

khäge'nindi óetumáa, “Háhkandi?, shánkí yänbedi náäbo bihúuyamí.” ³² Idi ovâytu'an, “Naa piháawi koegi? dómáa, un i'gedi wí'úhanginnáhpí.” ³³ Iví khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, “Ti wí to'wídí ônkoegi'kán, gáhân?” ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, “Háa i to'wí naa dísandi? nada? waagibo naa dáy'o?, hedi in t'ôe idi naa díkanyônnin dóbowakhâymaa. Ná'i hääwí dó'o'i? naví koegi? waagi?bá dínmuu.

³⁵⁻³⁶ Kin t'owa ditû'pí'an: Dâuko'yiko? iwedi dâyhääwíwé'ge'o pu'wahay yôenu p'ôe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí binmú'dí in t'owa hää nava i'ge di'ä'in. Hä'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí hääwí napaa'i waagibá, hedi undá hääwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi hä'in t'owa-á bînwé'ge'amí Yôesi Tádávi'piye? bînhiuwídí. Hedi kin úví'an dihaydá Yôesi Tádádí wovâywá'âa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí. Wây-á wëndá ho Yôesi Tádávi hí? ovâykoe inbí pí'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko? waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvíhíhchannamí hä'in t'owa bînwé'ge'an dihaydi. ³⁷ T'owa ditû'pí'an: Wí to'wí iko?, wíyá to'wí-á ihääwé'ge'o?. Hedi háa ditû? waa náa ta'gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvít'ôe'anpí'yepiye? naadi wâysangít'ôe in t'owa Yôesi Tádági? bînwé'ge'amídí. Unbí páadébo wây-á to'wên dívít'ôe'an, hedi in t'ôe díví'annin namuudi undáho in t'owa bînwé'gekhâymaa.”

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyéki t'owa Jesus-ví'piye? ho dívíwhäyü gá i kweedi ovâytu'andân, “Jesus-di háa dáy'annin t'áhkí naa dítu'an.” ⁴⁰ Hediho ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówá ihaydi óedaa'an indádí

nachá?nídí, hediho wíye thaa iwe iwóyí?.

41 Tí'úugéđí wâ-yá shánkí báyéki t'owa iwe'in Jesus-ví hí? dit'oedi iví?piye? dívíwhäyü, 42 hedi ná'in t'owadi i kwee óetu'an, "Nábáha? iví?piye? na'in ívíwhäyü, hewänbo ü untúđíđá?bá yoe, na'in wí'bo iví hí? gít'oe, hedá gínhanginná ta?gendi ná'i-ân t'ähkí t'owagí? i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay?iví e'nú ônehkháa'an

43 In wíye thaa daphade ihayđi Jesus iwáygedí iyâa?odi oe Galilee nangepiye? namää. 44 I-á wí'bo ho natü, "Wí Yôesi Tádávi tuki?we dipówá ihayđi óedaa?anhe?bi? iví nangebo wíđây?a?ginpí," 45 hewänbo oe Galilee nange Jesus napówá ihayđi in Galilee-windi óeséégíkê?, gá oe Jerusalem dínshánkí?díná? dihayđi in wá? iwebá diyidân, hedi t'ähkí i'andi? óemû?.

46 Ee Galilee nange iwebá, i búu?ú?ay Cana gin dâytü?o iwepiye? Jesus nawáymää. Iwânkun naná händíđí p'oedi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay?i nayí?, hedi iví e'nú oe Capernaum búu?ú?ay iwe ûnhayk'óe. 47 Ná?i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nagedi na?ääđi Galilee nange napówá'in, hediho Jesus na?ân diwepiye? namääđi óetsikáyin, "Ti naví?piye? unnú-í naví ay dínhekháamääníđí? I-á chuwa k'áygé nak'óe." 48 Jesus-di óetu'an, "Un t'owa t'ämägi? pinnán t'ôe bînmúndepíđá há?to naví?piye? úvíwhäyü-í." 49 I sendi Jesus óetu'an, "Na?inbí Sedó, naa-áđí ókã?ve naví ay hekháa dînmääníđí wíđínchúu-ípíđí." 50 Jesus-di óetu'an, "Uví?piye? ópûn, uví ay úwówaho?." I sen háa Jesus-di óetu'an waa iwhäyü, hediho? iwedi namää. 51 Wa?đi namän dihayđibo? iví t'ôe?indi óeyayđi

óetu'an iví ay ûnwówa'in. ⁵² Idi ovâytsikáyin, “Hâyú ihaydan naná ûnhekháapóe ihaydi?” Óetu'an, “Tsá'di thé'êedi wí' iwe i tsáwäp'íde ûnhán.” ⁵³ I tádá ûn'ánpówá wí' ihaydibá naná'nin Jesus-di óetu'an dihaydi, “Uví ay úwówa,” hedihó' i-ádi iví k'aygi'indádi Jesus-ví'piye' dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa' nayi' ihaydi, ná'inho in wáygingí'in pínán ováykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehhekháamägi

¹ Wíyá häädi naná' diwe in Hudíyo dínshánkí'diná, hedí Jesus oe Jerusalem-piye' nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'óe, i-á Hebrew tuudi “Bethesda” gin dâytü'o'. P'o kíngé p'áanú pohtâa'ây nawhaadikw'ó, hedí iwe nú' wên phódi nachá i búu'ú'in tehpaawé, “K'úwágí'in Phódi” gin dâytü'o'. ³⁻⁵ Ná'i pohtâa phoe'o eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí't'aamuu, wáy wéndá pówhá'nin dimuu, hedá wáy-á wídin'a'yäkankoe dipí. Iwe wí sen powintä'di khâave paayo nahay'i' nak'óe. ⁶ Jesus-di ná'i sen iwe nak'óedi óemû', hedí ûnhanginná báyéki paayo nahay'in, hedihó' óetsikáyin, “Ti úhekháapúwí'in unda'?” ⁷ I nahay'idi Jesus óetu'an, “Mää'mää, naa to'wí wänbo wídin'ánpí díposóge-ídi nap'o'a'yäpo' ihaydi. Wa'di ots'únídi dáysó'dinde' ihaydibo', wíyá to'wí-á naví páadébo-á nats'úya'.” ⁸ Jesus-di óetu'an, “Ówínú, uví whõhpä'ay mänke'di óyíyé.” ⁹ Wesebo i sen

nawówaḍi iwínú, hedi iví whõhpaʼay ikêʼḍi natsiyede.

I thaa nãʼin napóe ihayḍi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná. ¹⁰ In p'óʼḍéḍíʼin Hudíyodi i sen óetuʼan, “Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâak'óe uví whõhpaʼay wóegé unyêenídí.” ¹¹ Idi ovâytuʼan, “I sen ðinhekháaʼandidân dítuʼan, ‘Uví whõhpaʼay mänkeʼḍi óyíyé.’ ” ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, “To-an i sen namuu haʼwâa wóetuʼandiʼ?” Hewänbo i sen nawówaʼiʼ wíʼûnhanginnáhpí toʼwí namuuʼin, gá báyéki t'owa iwe diyidân, hedi Jesus-á óemûʼpíḍibo iwedí iyâaʼan.

¹⁴ Hây napóe ihayḍi Jesus-di i sen i méesate hayʼi iwe óeyay, hedi óetuʼan, “Ót'óyan, ûhekháapóe, hediho nää-á wíyá wívit'aywóʼnâamípi, hæäwí shánki p'ândíkíʼ wíʼúpúwípídí.” ¹⁵ I sen iwáygedí namääḍi in Hudíyoví p'óʼḍéḍíʼin ovâytuʼan Jesus-dânho hekháa óemägiʼin.

¹⁶ Hediho nãʼindi Jesus óeyanäkímáa, gá kíʼbi hæäwí ikanhondân kaykhanwówá thaa eeye wänboʼ. ¹⁷ Jesus-di ovâytuʼan, “Naví Tádá hæäḍi wänbo t'ähki it'ôemáa, hedi naa-á hanbá, hedânho nãʼi hæäwí dókanhon.” ¹⁸ Nãʼin natú ihayḍi in Hudíyoví p'óʼḍéḍíʼin shánki wänbo didaʼ óedahéyíʼin, i kaykhanwówá thaa iʼaʼginhánúndedidaʼbá yoe, hewänbo wáʼ natúdân Yôesi Tádá-á iví tádá ûnmuu, hedi kindidihoʼ hæäwí i-ádí Yôesi Tádá-ádí handáʼ damuu waagibá iʼoʼ.

Yôesi Tádáḍi Jesus tsonkhuu óemägi

¹⁹ Jesus-di ovâytuʼan, “Háa i Tádá iʼoʼin naa dómúndeʼ, hedi inbá naa dáyʼoʼ. Naa i ay omuuʼi

wídínkoedipí hääwí wí'bo dáy'amídí. Hääwí i Tádá i'o'i naa hanbá dáy'o'. ²⁰ I Tádádí naa díséegí, hediho hääwí t'ähkí i'o'i dínkeeyo', hedi idá hääwí shánkí he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekankhâymáa, hedânho un wovâyháa'amídí. ²¹ I Tádádí t'owa dichuu'in ovâywaywówápa', hedi handidibá naa i ay omuu'idi in to'wên naa oda'in wówátsi dovâymaäní. ²²⁻²³ I Tádá wânbo wínatúnipí t'owaví'gedi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. Idi naa i ay omuu'i dínk'ú' han dó'amídí, hedânho t'ähkí t'owadi naa dí'a'geenídí, i Tádá óe'a'gin waabá. To'wêndi naa i ay omuu'i' wídí'a'ginpidí i Tádá naa dísandi' wânbo-á wídây'a'ginpí.

²⁴ “Ta'gendi wâytumáa, to'wên naví hí' dînt'óyandedi hedá i naa dísandiví'piye' dívíwhâyundedá wówátsi nahánde'pí'in dâymáa, hedi wí'ovâyutchanú-ípí. Chu'in waagi'inbá nää wídimuupí, gá wówátsi dâykê'dân. ²⁵ Ta'gendi wâytumáa, nää iwedi páadépiye' in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví tuu dit'óe-í, naa Yôesi Tádáví ay omuu'i', hedi in dívít'óyande'indá wówátsi dâykéyí. ²⁶ I Tádá in wówátsi napäyi', hedi handidibá naa i ay omuu'i dínk'ú' t'owa dovâywówátsimääní. ²⁷ Hedá idá naa dínk'ú' t'owa dovâykeekw'ôenídí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, gá naa wá' t'owabá opoedân. ²⁸ Nã'in naví hí' wâytumáa'indi wíwovâyháa'amípí. Owáy wí thaa naná' diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví tuu dit'óe-í, ²⁹ hedi ee dikhä'kw'ó' deeyedi dipeegít'óe. In to'wên híwó' dívítsiye'annin chuwa iwedi ovâypiyegít'óe wówátsi dâykéyídí, hedi in to'wên yä'dâapí dívítsiye'annindá chuwa iwedi

wá' ovâypiyekhâymáa inbí tuchänu dâykéyídí.

³⁰ “Naa wí'bo háabo wíđínkoedipí dáy'amídí, hewänbo naa t'owaví'gedi otû' háawin dimuu'in Yôesi Tádádí dítu'an waabá, hedânho háa otû' waa inbí'gedi ta'gen namuu, gá dáy'odân háa ì Tádá naa dísandi' nada' waagi, háa naa owänpida' waagá yoe.”

Hádídan gínhanginná to'wí Jesus namuu'in?

³¹ “Naa wí'bo naví'gedi dáyhi'máadí ma'dân un ítúní naví hí' ta'gen wíđínmuupí'in. ³² Hewänbo wiyá to'wí naví'gedi ihée'o'i nayi', hedi naa dínhanginná háa naví'gedi ihée'o'in ta'gen namuu'in. ³³ Undá John i p'ó'p'oekandiví'piye' t'owa bînsan óhéé'amídí, hedi i-á in ta'gen naví'gedi natú. ³⁴ Háa t'owa naví'gedi dítu' waa naa-á wíđíntáypí, hewänbo John-bí hí' j'gedi wâytmáa hedânho háa natú'in úvíwhâyú-ídí hedá wovây'aywoenídí. ³⁵ John-dá wên phakó nakomuudi nakohkeepäyi'in waagibá namú'de, hedi wí háy tähkí ho iví kohthaydi wovâyhíhchannan. ³⁶ Hewänbo wí hääwí shánkí hay'i namuu John-bí hí'víwedi, hedi ná'i hääwídá wovâykeeyo' to'wí omuu'in. Kinnân namuu: Háa i Tádádí díyôn waa dáykanhon, hedi ná'i hääwí dáykanhondi' bînmú'di wovâykeeyo' i Tádádí naa dísannin. ³⁷ Hedá i Tádá dísandi' wá' naví'gedi ihée'an. Hewänbo undá hânhay wänbo iví tuu wí'ít'oepí, hedi háawi i namuu'in wívînmú'pí, ³⁸ hedi iví hí' unbí pí'ná khó'yé wívînmáapí, gá naví'piye' wí'úvíwhâyundepídan, tobá idi dísan wänbo'. ³⁹ Yôesi Tádáví ta'nin áyîngidi bîntu'o', gá í'ándedân iwe únhanginpúwí'in hádídí

wówátsi nahánde pí'in bînkéyí'in, hedi ná'in ta'nin diwebá naví'gedi natû'. ⁴⁰ Hewänbo naví'piyá wí'íkâ'äädá'pí ná'in wówátsi bînkéyídí.

⁴¹ "T'owa naví'gedi híwó' dívíhée'ámí'in naa wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dînhanginná. Unbi pí'ná khó'yé Yôesi Tádá wívînséegípí. ⁴³ Naví Tádádí dísandibo o'ää hedi undi wídíséegíkê'pí. Hewänbo wiyá to'wí wí'bo nawänpi'äädá, í-á ma' bînséegíkéyí. ⁴⁴ Háa i wí'da' Yôesi na'ändi' unbí'gedi natû'nin áyîngi wíwovây máhpí, háa híwó'gí natû' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó' unbí'gedi dívíhée'odá inbí tuu híhchandi bînhónde'. Hedânho wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhäyú-ídí. ⁴⁵ Hewänbo wí'í'ânípí naadân unbí t'aywó'di i'gedi i Tádá dót'ehpidekhây máa'in. Í'ánde' ná'i hí' Moses ita'nandídi wovây'aywonkhây máa'in, hewänbo iví hí'dí bá unbí t'aywó'di únkeepúwí, hediho idân wovây't'ehpidekhây máa. ⁴⁶ Moses naví'gedi ita'nan, hediho iví hí' ta'gendi bînhwäyüdáho naví'piye' wá' úvíwhäyú-íwän. ⁴⁷ Hewänbo háa ita'nannin wívînhwäyundepí, hedânho hádídán naví hí' dînhwäyú-í'" kin Jesus-di ovâytu'an.

6

Jesus-di in p'áanú maapaasôn senä'dá in wé'ge'in t'owa-á ovâyhúuyôn

¹ Wiyá häädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'änäpiye' namää. (Ná'i p'oekwíndá Tiberias wá' gin dâytu'o?) ² Báyéki t'owađi iví pínán ovâykeeyandi in dihay'in ovâyhekháamädi dâymû'di óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytu'o'i

púnú? naná. Jesus-á iví khäge?nindádi oe p'in kw'áyepiye? dipee hedi iwe divíkw'ódi. ⁵ Jesus ibéedi báyéki t'owa iví?piye? di?ädi ovâymu?, hediho Philip óetsikáyin, “Wähä-an ihay koegi? äykumä-í t'ähki ná?in t'owa dâyk'óe-ígi?” ⁶ Jesus-á wí?bo ûnhanginná háa ikhâymaa?in, hewänbo ná?in Philip óetsikáyin óetayi?nídi hânangúbá natúní?in. ⁷ Philip-di óetu?an, “Wáygin tägintä (200) thaa t'óe díví?andi wá?áa ihay wa? winayipi ovâykoegi?kumä-ídi, tobá t'ähki díbo hí?inda? diyámu wänbo?”

⁸⁻⁹ Wíyá khäge?di? Andrew gin nakháwä?i?, i-á Simon Peter-ví tí?úu ûnmuu?ídi Jesus óetu?an, “Náwe wí enúkáy nayi?, i-á p'áanú táhtá phó?i pává?ây hedá wíye paa-á imáa, hewänbo hä?i-á ihay winayipi t'ähki ná?in t'owa ovâyhúuyôenídi.”

¹⁰ Iwáyge báyéki nataasaa, hediho Jesus iví khäge?nin itu?an in t'owa nangebo? ovâykwoyôení, hedi han díví?an. In senä?da?dibo p'áanú maapaasôn (5,000) ihay diyí? ¹¹ Jesus i pává ihógi Yôesi Tádá óekú?daa?an, hedi iví khäge?nin ovây?andi ovâytu?an in t'owa iwáyge dikw'ó?nin wí?inbo? ovâymäänídi, hedi hanbá in paa-á ovâymagi. Háyú in t'owa dida? ihay dâyk'oe, ¹² hedi dívíshu?an dihaydi Jesus iví khäge?nin itu?an, “Binwé?ge?an hä?i dínphade?i?, hedânho hääwí wänbo wínapedée-ípídi.” ¹³ Hediho t'ähki dâywé?ge?an dihaydi, tä?di wíye t'un dâyp'íde i naphade?i pává iwedi, in t'owa i p'áanú pává?ây dâyk'oe ihaydi.

¹⁴ In t'owa ná?in pinnán ovâykeeyannin dâymú?di ditú, “Ta?gendi ná?i-ân i Yôesi Tádávi tukhe?bi? namuu, iví?gedi nata?muu náä oepáa k'aydipiye?”

na'ä'." ¹⁵ Jesus ûnhanginná dida' óekaygikhâymáa'in inbí tsondi hay'i' óesóge-ídí, hediho' iwáygedí wíyá oe p'in kw'áyepiye' bá wí'bo namää.

Jesus p'oe kw'áayé nayi'

¹⁶ Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge'nin oe p'oekwíngépiye' diwhá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí' p'änäpiye' oe Capernaum-piye' diwáymu-ídí. Wa' dimän dihaydibo' nakhuupóe, hedi Jesus inbí'we wa'di wínapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwaä'an hedi hânho nap'oet'úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dâý'osande'i phédí dâysayde', hedi ma'di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayidi i kophênbay tso'wapiye' na'ädi óemû', hedi dikhuwôeda'póe. ²⁰ Hebo idá ovâytu'an, "Naa Jesus-ân omuu, wí'íkhuwôeda'ípi'." ²¹ Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p'lo kí'ge dimänninnäpiye' wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwämáa

²² In báyékí t'owa wa'di oe p'o' p'änäbo diyi'indi Jesus-ví khäge'nin hó ovâymû' i kophênbay iwe wí'bo dívítógidi iwedi dimú-ídí, hediho dínhanginná Jesus indádí wínamääpi'in. Wí'da' wí kophênbay iwe na'ánwän, hediho di'ân Jesus-á wa'di iwebo na'ännin. ²³ Wíyá tháwándá wây-á kophênbay hí'innin oe Tiberias búu'údi di'ää, hedi iwáy Jesus i pávágí' ikú'daamägidi in t'owa dâyk'oe iwe tso'wa diwhi'kw'ó. ²⁴ Hedi Jesus-á iví khäge'nindá iwe wídiyipi'in in t'owa dâymû' ihaydi, in kophênbay eeye dívítógikídi oe Capernaum búu'ú'aypiye' dimää óenuwä-ídí.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi'i namuu'in

25 In t'owađi Jesus oe p'o[?] p'änä óeshađi óetsikáyin, “Háhkandi[?], hääđan unpówá näwe?”
 26 Jesus-di ovâytu[?]an, “Ta[?]gendi wâytu^máa, i pínán naadi wâykeeyandibo nakeepo[?] naa Yôesi Tádávi[?]wedi o[?]ää[?]in, hewänbo hä[?]i bînmû[?]di naa ví khäge[?]nindá iwe wíđiyiwíđítu^wämáapí, i pává bînk[?]oedi íshu^hpóedíbo dítu^wämáa. 27 I koegi[?] wówátsi nahánde^{pí}[?]in napäyí[?]ipiye[?] úvíkhää-í, i koegi[?] nahá[?]dänpo[?]ipiyeda[?]bá yoe. Naa t'ähki t'owagi[?] o[?]aypuyä[?]ídi kí[?]bi koegi[?] wây^määní, gá Yôesi Tádáđi kee[?]eedi dînk[?]û[?]dân kin dáy[?]amíđi[?] kin ovâytu[?]an. 28 Hediho óetsikáyin, “Hânnan íví[?]amí Yôesi Tádá âyhíhchanmääníđi?” 29 Jesus-di ovâytu[?]an, “Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádáđi dísandiví[?]piye[?] úvíwhäyú-í. Nä[?]innân Yôesi Tádá nada[?] úví[?]amí[?]in.” 30 Indi óetsikáyin, “Háawin pínánnan uđi dînkeeyamí hedânho wínwhäyú-íđi? Hânnan bikhây^máa? 31 Na[?]inbí hehääwin thehtáy pahpá[?]in gínmuu[?]in owáy ahkónu iwéngé diyi[?] ihayđi ná[?]i koegi[?] manna gin dâytu[?]o[?]i dâyk[?]oe. Yôesi Tádávi[?] ta[?]nin diwe kinnân nata[?]muu:

Pává makówáđi ovây^mägi dâyk[?]óe-íđi.

32 Ti hääwí ihaybá úkoedi[?]” Jesus-di ovâytu[?]an, “Ta[?]gendi wâytu^máa, Moses-á hä[?]i pává wí[?]imägipí, naví Tádá-ân imägi. Hedi hä[?]i pává-á kođi[?]di makówáwi pává wínamuupí, hewänbo nää-á naví Tádáđá ta[?]gendi makówáwi pává wovây^mä[?]. 33 Hedi ná[?]i pává Yôesi Tádá napäyí[?]i-á makówáđi na[?]ää[?]i namuu, hedi t'ähki t'owa wówátsi ovây^mä[?].”

34 Indi óetu[?]an, “Na[?]inbí Sedó, hääđi wänbo t'ähki kí[?]bi pává dímä[?]ve-í.” 35 Jesus-di ovâytu[?]an,

“Naa-ân pává waagi?bá omuu, t'owa wówátsi napäyi'i'. To'wí naví?piye? na'ää'i-á há'to naháhsení, hedi to'wí naví?piye? iwhäyu'i-á há'to nap'oesá'aapúwí.

³⁶ “Hewänbo ho wâytu'an waa, tobáháa dímû? wänbo?, naa wíðînwhäyundepí. ³⁷ To'wên naví Tádádí naa dímä'in naví?piye? di'ää-í, hedi to'wí wänbo naví?piye? na'ää'i-á naadi há'to dóyoegi'amí. ³⁸ Naa oe makówádí owhá dáy'amídí háa idi dísandi? nada? waagi, háa naa oda? waagá yoe. ³⁹ I dísandi? nada? in t'owa naa dímägi'in naadi dovây'áyîngi'amí'in hedânho wí? wänbo in diwedi wínapedéé-ípi, hewänbo i t'ä'gi thaa naná? dihaydi naadi in t'ähkí wíyá dovâywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada? dáy'amí'in, gá nada'dân t'ähkí in dínhanginná'nin naa iví ay omuu'in, hedá naví?piye? dívíwhäyunde'in wówátsi nahándepí'in dâymá've-í'in. Hedi i t'ä'gi thaa naná? dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápaa-í” kin Jesus-di ovâytu'an.

⁴¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'in iví?gedí dívít'ayhí'máa, gá natúðân, “Naa-á i pává makówádí owhá'di-ân omuu.” ⁴² Kinnân ditû?: “Nä'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupi'an. Iví tádá-á iví yíyá-á âytaa. Hedi háadan nää-á natú? makówádí nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovâytu'an, “Ha'wâagi wí'úvít'ayhí'má've-ípi. ⁴⁴ To'wí wänbo wí'ûnkoedípi naví?piye? na'ää-ídi, naví Tádá i dísandídi naví?piye? oemaadida'mânho?. Hedi in naví?piye? di'ää?indá dovâywáywówápaa-í i t'ä'gi thaa naná? dihaydi. ⁴⁵ Wí Yôesi Tádáví tukhe?bi? hân?oe kinnân itä?nan:

Yôesi Tádádân t'ähkí t'owa ovâyhá'amí.
 Hediho nää to'wên naví Tádá ônt'Óyannindi
 iví'wedi diháhpóe'in naví'piye' di'ää-í. ⁴⁶ Naa
 wó'tú'pí to'wídi i Tádá óemú'in. Naadida'mân
 Yôesi Tádá dómú', gá ee na'ân diwedi o'äädân.

⁴⁷ “Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo naví'piye'
 iwhâyunde'i wówátsi nahánde'pí'in imáa. ⁴⁸ Naa
 pává in t'owa nawówátsipäyi'i waagi'ba omuu.
⁴⁹ Tobá unbí hehäwin thehtáy pahpá'in oe
 ahkónu wéngé diyi' ihaydi i koegi' manna kin
 dâytu'o'idi ovâykhóekhúumägi wänbo', tí'úugédi
 dit'ahán. ⁵⁰ Hewänbo nää naadá pává makówádi
 nawhân ni'gedi wâytumáa, hedi wí to'wí ná'idi
 óekhóekhúumägi'i há'to naháani. ⁵¹ Naa-ân i pává
 makówádi na'äädi wówátsi napäyi'i waagi'ba
 omuu. To'wên ná'i pávádi ovâykhóekhúumägi'in
 hánhay wänbo t'ähkí dâywówátsimá've-í. Ná'i pává
 naví túu'ú dínmuu t'ähkí t'owa dovâypägit'óe'i
 dâywówátsikéyídi” kin Jesus-di ovâytu'an.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédi'in
 dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe,
 “Hândidan ná'i sendi iví túu'ú dipägit'óe
 díkhóekhúumäänídi?” ⁵³ Jesus-di
 ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, naa
 t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'ivi túu ûnp'oedi
 wíwovâykhóekhúumägipídáho', wówátsi wänbo
 wívinmáapi. ⁵⁴ To'wên t'ähkí naví túu ûnp'oedi
 ovâykhóekhúumägi'indá wówátsi nahánde'pí'in
 dâymáa, hedá naadá i t'ä'gi thaa naná' dihaydi
 dovâywáywówápaa-í. ⁵⁵ Naví túu'ú ta'gendi
 koegi' waagi'ba namuu, hedá naví ûnp'oe-á
 ta'gendi sŵwägi' waagi'ba-á. ⁵⁶ To'wí naví túu

ûnp'oedi óekhóekhúumägi'i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-á dá. ⁵⁷ Naví Tádádí naa dí sandi-á i hæädi wänbo t'ähki nawówáyí'i namuu, hedi i-á nawówáyidi naa-á owówáyí'. Handidibá to'wí naadi dókhóekhúumägi'i naví'wedi íwówátsikéyí. ⁵⁸ Hediho naa-ân i pává makówádí na'ä'ä'i' omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá'in dâyk'oe'i' waagi' bá wí'omuupí. Hæ'i pává dâyk'oe wänbo tí'úugédí dit'ahán. Hewänbo to'wên i pává naa omuu'i' dâyk'oe'indá hánhay wänbo t'ähki dâywówátsimá've-í."

⁵⁹ Jesus nã'in natú oe Capernaum búu'ú'ay, i Hudíyoví méesate'ay iwe in t'owa ovâyhá'o' ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimä'nin dit'oedi ditú, "Nã'i hí'-á nakâymuu âyhónídí. To-an iséegí'amí?" ⁶¹ Hewänbo to'wídí wänbo óetu'andí Jesús ûhanginná nã'i ovâytu'an ní'gedí dívít'ayhí'máa'in, hediho' ovâytsikáyin, "Tí nã'i naadi wâytu'andí' wíwovâyhí'andí' naa-ádi wíyá wí'ípunda'pí? ⁶² Hân í'âanı undi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dímû'di kw'âyepiye owáypeedi páadé o'ân diwepiye' bá? ⁶³ I Yä'dâa'i P'oewaahâa nawówátsipäyi', t'owa-á wí'bo wídínkoedipí. I hí' naadi wâytumáa'i' i Yä'dâa'i P'oewaahâaví'wedi na'ä' hedi nã'i hí'-áho nawówátsipäyi'. ⁶⁴ Hewänbo wáy wên un wí'úvíwhâyundepí." Jesús-di ha'wâa ovâytu'an gá páadédíbo ho ûhanginnândân to'wên iví'piye' wídívíwhâyukhâyamáapí'in dimuu'in, hedá ûhanginnân wá' to'wídí óekuhpegít'óe'i namuu'in. ⁶⁵ Hedá wá' ovâytu'an,

“Kindidânkun wâytu’an, to’wí wânbo naví’piye’ wí’ûnkä’ääkoedipí naví Tádádí óemägidida’mân.”

66 Iví hí’ ûnmuudi báyéki in óeyuuhonnin i-ádi wíyá wídipunda’pí, hediho óeyoe’an. 67 Hedi Jesus iví tã’di wíye khäge’nin itu’an, “Heyâa un, ti undi wá’ díyoe’amí’in ída?” 68 Simon Peter-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, toví’piyanho gimú-í? Uđida’mân dítumáa hádídí ná’in wówátsi nahándepí’in âykéyí’in. 69 Na’in ívíwhäyümägiho hedá gínhanginnânho u i shánki yã’dâa’i unmuu’in, i Yôesi Tádádí wóesandi.” 70 Jesus-di ovâytu’an, “Naadi wí’bo un tã’di wíye wâyde’manpí’an, hewânbo wí’ unbí’wedi Penísendi waagi’bá namuu.” 71 Simon Iscariot-ví ayví’gedi ihí’máa, i-á Judas gin nakháwã, hedi Penísendi waagi’bá namuu gin Jesus-di óetu’an gá tobá in tã’di wíye khäge’ninbí’wedi namuu wânbo Jesus óekuhpekhây máadân.

7

Jesus-ádi iví tí’ûuwindáđí

1 Nã’i háäwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i’ge t’ähki nayi’. Judea nangepiye’ wínamääpí, in Hudíyoví p’ó’deđí’in hádíđida’mân dítumáa hádídí óehéyí’in dâytu’wãmáadı. 2 In Hudíyoví shánki’đi púnú’ naná, dáy’óhkhute’âykw’óe’ó’i shánki’đi gin dâytu’o’. 3 Hediho Jesus-ví tí’ûuwindi óetu’an, “Nãwedi ópûn hedi oe Judea nangepiye’ unmú-í, hedânho in t’owa uví’piye’ dívíwhäyunde’in iwe diyí’indi i pínán t’ôe bí’o’in wóemúníđí. 4 To’wí in t’owadi kee’eedi óetaa-í’in nada’đi kaadibo

háawên wí'i'opí. Hedânho kí'bi hääwí bikanhondi, úkhây'ä? to'wên t'ähkíví páadépiye? bi'âamí'in." ⁵ Ha'wâa óetu'an, gá tobá iví tí'ûuwín dimuu wänbo? iví'piye? wídívíwhäyundepídân. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naagî? ihaydi wa? wídînnáhpí, hewänbo ungi'-á häädi wänbo t'ähkí híwó? dihaydi únná. ⁷ In t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'in há'to wovâyt'áy-í, hewänbo naa-ân dít'ay, gá dovâytu'máadân inbí yä'dâapí tsiyekan ní'gedi. ⁸ Unnân wáy dínshánkî'diná? diwepiye? bípûn. Naa-á wa'di wó'mänpí híwó? dihaydi naagî? wínanáhpídí" kin ovâytu'an. ⁹ Hedího? oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'úpiye? namää

¹⁰ Iví tí'ûuwín oe dínshánkî'diná? diwepiye? dimää ihaydi tí'úugédí i wá? namää, hewänbo kaadibo-ân namää, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánkî'diná? diwe óetu'wämáa, hedi dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" ¹² In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa iví'gedi. Wên ditû?, "Híwó?di sen namuu" gin. Wây-á ditû?, "Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwedí ovâyýâa'o'." ¹³ Hewänbo t'ähkí in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâykhuwôeda'máadí kaadibo iví'gedi dívíhí'máa.

¹⁴ I shánkî'di píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedi in t'owa ovâyhá'o'. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú, "Hândidangú ná'i sen hânho ûnhanginná, to'wídí óehá'anjí wänbo'?" ¹⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naví háhkan naví'inda? wídînmuupí, hewänbo i dísandiví'in wá? ûnmuu. ¹⁷ In to'wên háa Yôesi

Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedi, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedi, háa Yôesi Tádáví'wedi dín'ää'in hediháa naví ánshaa i'gedibo dáypihí'máa'in. ¹⁸ In to'wên inbí ánshaa dínmuu'ida' dívihée'o'indá dívipitegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâysandi? kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívihée'o', hedá inbí pí'ná khó'yé-á hôeyó wänbo widây máapi. ¹⁹ Moses-di Yôesi Tádáví tsontuú wovâyta'nanpí'an, hewänbo wénä wí wänbo un iví ta'kan wívîn'a'gindopí. Háadan naa díhéyí'in ída'?" ²⁰ To'wídí in t'owa yâadi óetu'an, "Háadan untú, to'wí nada' wóhéyí'in? U-á wí yä'dâapi? p'oewaahâadi wóemáa, hedânho ha'wâa untú." ²¹ Jesus-di ovâytu'an, "Wên pínán t'ôe kaykhanwówá thaa iwe dáy'andibo un t'ähki wovâyháa'an, ²² hewänbo undá unbí e'nün áyyää in Hudíyoví k'ewe' taadi bîntaa'o' inbí thaa dinná' dihaydi tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo?, gá hân'oe Moses-di han wovâyâyôndân. (Moses-á i páadé'i wínamuupí nã'in khuu i'andi?, hewänbo in shánki hân'oe'indáho hanho díví'an.) ²³ Nää wí enúkáy nã'in k'ewe' taadi óetaa'o' kaykhanwówá thaa nanân wänbo?, hedânho Moses-ví tsontuú wívîn'a'ginhanú-ípídí. Hedi háadan handi naa-ádi ít'ay wí sen túu'ú t'ähkiibo dônhekkháa'andi kaykhanwówá thaa nanân wänbo? ²⁴ Wí hääwí háa puwädi nakeet'oe'in bînwänpimú'dibo' wesebo wí'ítúnípi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyngidi bînnuwä'í-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í ítúnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo? “Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i? t'owa ovây'aywoenídí?”

25 Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, “Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óehéyí'in dida'i wínamuupí'an? 26 Binmú'dí, há'in t'owa t'ähkíví páadépiye' ihí'máa, hedi to'wí wänbo háabo wínatú'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnin dívíwhäyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i? t'owa ovây'aywoenídí. 27 Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i? t'owa ovây'aywoenídí na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'ûnhanginnánípi wähääwi namuu'in, hewänbo t'ähkídíbo gínhanginná wähääwi ná'i sen namuu'in.”

28 Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, “Ítú' ûnhanginná to'wí omuu'in hedá wähääwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedíbo wó'ääpí. I to'wí naa dísandí? ta'gendi nawówáyi', hedi undi wívíntaapí, 29 hewänbo naadá dótaa, gá iví'wedi o'äädân, hedá idá dísan.” 30 Jesus-ví hí' ûnmuudi óepankéyí'in dida', hewänbo óekéyí ihaydi wa' wí'ûnnáhpídí to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí. 31 Hewänbo báyéki t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyu. Kin ditú': “I-ânkun i namuu Yôesi Tádádí óesóge'i? t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ää-í shánki báyéki pínán ikeeyamídí ná'i senbí'wedi.”

Jesus óepankéyí'in dida'

32 In Pharisees dit'oe in t'owa ná'i háäwí Jesus-ví'gedí dívíkaahí'máadí, hediho indádí hedá in owha'p'ó'dédí'indádí wên sundaḡo i méesate hay'i dâ'y'áyí'do'in ovâysan óepankéyídí. 33 Jesus-di in

t'owa ovâytu'an, "Hây tähkíḍa' undáḍí dáywóyí'ní, hedáhá' owáymän i dísandiví'wepiye'. ³⁴ Hedáhá' undá dínuwä-í, hewänbo há'to díshaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'únpuhkoedí-ípí." ³⁵ In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypiyan nǎ'i sen namän? Natû' há'to âysháa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owaví yâa natháa-ídí, hä'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídí? ³⁶ Idi dítu'an, 'Undi dínuwä-í hewänbo há'to díshaa-í. Wáy ochangít'óe iwepiye' wí'únpuhkoedí-ípí. Hännangú iví hí' ûntu'da?'"

P'oe nawówátsipäyi' i'gedi Jesus-di ovâytumáa

³⁷ I t'ǎ'gi shánkí'di thaa-á shánkí hay'i thaa namuu, hedi Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi naví'piye' na'ǎǎ-í isuwä-ídí. ³⁸ Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên naví'piye' dívíwhäyunde'inbí pí'nǎ khó'yé wí p'o'k'ay waagibá dâymáa, hedi i p'oe-á nawówátsipäyi'i namuu." ³⁹ I p'oe i'gedi ihée'andi-á i Yä'dâa'i P'oewaahâa-ân namuu, hedi to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'in i Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykéyí. Hewänbo nǎ'i Yä'dâa'i P'oewaahâa-á wa'di wí'ovâymägipí, Jesus wa'di makówápiye' wínapépidí.

In t'owa wêege'in dipóe

⁴⁰ In t'owa nǎ'in ovaytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendí nǎ'i-á Yôesi Tádáví tukhe'bi' âytsíkha'máa'i namuu." ⁴¹ Hewänbo wây-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yôesi Tádáví óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wây-á ditú,

“Hewänbo i to’wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa’i’ t’owa ovây’aywoenídí Galilee-wi wínamúnípi. ⁴² Ti Yôesi Tádáví ta’nin diwe wínatúhpi’an, i to’wí idi óesogekhâymáa’i’ t’owa ovây’aywoenídí David-ví ây iwedi’ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na’aypuyägít’óe, i búu’ú’ay David na’aypuyä iwebá.” ⁴³ Hedího in t’owa Jesus-ví’gedi handá’ wídíví’ánshaamáapídí wêege’in dipóe. ⁴⁴ Wáy wëndi óepankéyí’in dida’, hewänbo to’wídí wänbo wí’óeyâ’pí.

In Hudíyoví p’ó’dédí’in Jesus-ví’piye’ wídívíwhâyundepí

⁴⁵ In méesate’in sundado diwáymää in owha’ p’ó’dédí’indá hedá in Pharisees-á dikw’ó’ diwepiye’, hedi in sundado ovâytsikáyin, “Hedi háadan i sen wívînmaapí?” ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu’an, “Hänhay wänbo wí to’wí wí’ihée’anpí hä’i sen ihée’o waagibá.” ⁴⁷ In Pharisees-di ovâytsikáyin, “Ti un wá’ in ta’gen namuu iwedi idi wovâyya’an? ⁴⁸ Ti wí’úhanginnáhpí’an wí’ wänbo na’in tsonnindá hedá na’in Pharisees-á iví’piye’ wí’ívíwhâyundepí’in? ⁴⁹ Yôesi Tádádí ná’in t’owa iví’piye’ dívíwhâyunde’in ovâytouchänukhâymáa, indá i tsontu Moses ita’nandi wídâytaapí.” ⁵⁰ Wí sen in diwedi Nicodemus gin nakháwǎ’idi ovâyhée’an, i-á hánhaybo Jesus-ví’piye’ namää’i’ namuu. ⁵¹ Kinnân ovâytu’an: “Wígínkoedípi gitúnídí háa wí to’wí híwó’ háa híwó’pí i’annin páadé iví tuu git’oepídíbo’, hedá háawên i’annindá gínhanginpóepídíbo’. Na’inbí tsontu kí’min gínmuupí’an.” ⁵² Indi óetu’an, “Háadan igí’ bikhäge’hee’o’? Ti u wá’ Galilee iwe’ibá unmuu

gáhân? Áyîngidi Yôesi Tádávi ta'nin mântu'u'ami, hedân ûhanginpúwí wí' wânbo wí Yôesi Tádávi tukhe'bi' Galilee-wi wínamuupí'in."

I kwee wíyá kweeví sendádí it'aywó'nandi?

⁵³ T'âhkídíbo inbí'piye' dívíweeho'.

8

¹ Hewânbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye' namää. ² Wíyá tháwân hé'dibo' i' méesate hay'i eepiye' nawáymää. Báyéki t'owa ûnpówádí indádí isóge hedí ovâyhá'an. ³ Hedí in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí in Pharisees-ádí wí kwee Jesus na'ân diwepiye' óeho'. Nă'i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó'dodi óekê'. In t'owaví páadépiye' óekwínu'an, ⁴ hedí indi Jesus óetu'an, "Hâhkandi', nă'i kwee-á wíyá kweeví sendádí dânt'aywó'dodibo' óekê'. ⁵ I tsontu'u Moses ita'nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kîn i'o'i' âyk'usäyuhéyí'in gínkhây'ă'. Heyâa u, hân úchanpo'?" ⁶ Nă'in Jesus óetu'an óetayi'nídí wên háawên híwó'pí'in natuhpée-ídí hedânho ônt'aywó'dichänú-ídí. Jesus it'äädí oe nange iví mankhúdí hääwí ita'nan. ⁷ Hewânbo ihayda' óetsikáyinde', hedího' idaygi'andi ovâytu'an, "Wénä wí unbí'wedi wí'it'aywó'nanpí'dí, idân i kwee páadé óek'usäyú-í." ⁸⁻⁹ Hedí wíyá it'äädí oe nange iwáyta'nan. In senä' i kwee óets'úde'in nă'in dit'oedi wí'íngin t'âhkí iwedi dipee, in shánki saydôe páadé, hedí Jesus-ádí i kwee-ádí wí'bo iwe dawindi oványoe'an. ¹⁰ Jesus wíyá idaygi'andi i kwee óetsikáyin, "Wáyho in ton? Ti wí' wânbo wínatúhpi'an wóetuchänú-í'in úkhây'ă'?" ¹¹ I

kweedi óetu'an, "Má'mää, to'wí wänbo háabo wínatúhpi." Jesus-di óetu'an, "Naa wänbo-á yoe. Hediho ópûn, nää iwedi páadépiye' wiyá wívit'aywó'namípi."

Jesus natú wí kohthay waagi'ba namuu'in

¹² Jesus wiyá ihée'andi in t'owa ovâytu'an, "Naa wí kohthay waagi'ba omuu t'owa t'ähkígí'. To'wí naa-ádi nayi'i há'to khuu i'ge nayêeni, hewänbo i kohthay nawówátsipäyi'i' imá've-i." ¹³ In Pharisees-di óetu'an, "U-á wí'bo uví'gedi bipihí'máa, hedânho háa untú'nin to'wí wänbo wí'úkhây'ähpí iwähäyú-i'in." ¹⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Tobá wí'bo naví'gedi wâytu'an wänbo', háa naadi wâytu'an waa ta'gen namuu, gá naa dínhanginnândân wähäädi o'ää'in hedá wähääpiye' omännindá. Hewänbo undá wähäädi o'ää'in háa wähääpiye' omännin wí'únhanginnáhpí." ¹⁵ Undi t'owa bínwänpimúndedibo bint'aywó'dichänunde'. Naadá to'wí wänbo wídonchänundepí. ¹⁶ Hewänbo wí to'wí dönchänudáho', híwó' dáy'amí, gá wí'bo wíday'opídân, hewänbo i dísandi-ádi naa-ádi handa' gatú'. ¹⁷ Unbí tsontuü tã'nin diwe wänbo kinnân nata'muu: Wí to'wí óetsondiwekán dihaydi wên wiyedi handa' iví'gedi datú'dáho', úkhây'ä' úwíwähäyú-i'in háa datú waa ta'gen namuu'in. ¹⁸ Naa i wí' omuu naví'gedi dáypihée'o'i', hedá naví Tádá dísandi' wá' naví'gedi ihée'o'." ¹⁹ Indi óetsikáyin, "Wáyho' uví tádá?" Jesus-di ovâytu'an, "Undidá naa wídítaapí, naví Tádá wänbo-á wídíntaapí. Naa dítaadáho', naví Tádá wá' dîntáa-íwän."

20 T'ähkí nă'in Jesus natú i méesate hay'i ee ovâyhá'o ihaydi, i chă' nate'kw'ó'di íve nú' naná'diwe. Hedi to'wídí wänbo wí'óepankê'pí, ihaydi wa'di wí'únpoépídí óekéyídí.

Jesus natú wáy namän dipiye' in t'owa wídínkoedí-ípí dimú-í'in

21 Jesus wíyá ovâyhée'andi ovâytü'an, "Naa năwedi omän, hedi undi dítuwăkhâymáa, hewänbo unbí t'aywó'di wa'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye' bá wí'únkoedí-ípí ímu-í'in."

22 Hediho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítü'an, "I natú wáy i namän deepiye' bá wígínkoedí-ípí gimú-í'in. Háadan kin natú? Ti wí'bo ikhe'khâymáa gáhân?"

23 Idi ovâytü'an, "Undá năä áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá năä oepáa k'aydiwindä' ímuu, naa-á yoe.

24 Hedânkun naadi wâytü'an, unbí t'aywó'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe, hedi to'wí naa omuu'in úvíwhäyundepídáho ta'gendi unbí t'aywó'di bînmáadíbo' íchuwagít'óe'in únpuwí.

25 Hedi óetsikáyin, "To-an unmuu?" Jesus-di ovâytü'an, "Naadi páadédíbo wâytumáa to'wí omuu'in. 26 Wíyá báyéki háawí unbí'gedi otúní'i naa dómáa, hedá báyéki híwó'pî' úví'andi namuudi naa dínkoedí wâyt'e'p'íde-ídí. Hewänbo háa i dísandiví'wedi ot'oe'indä' t'ähkí t'owa dovâytü'o', hedi i-á in ta'gendä' ihée'o'."

27 Hewänbo nă'in Húdíyoví p'ó'dédí'in wídika'pówápí i óesandi-á Yôesi Tádá namuu'in.

28 Hediho Jesus-di ovâytü'an, "Owáy naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' undi dít'óhtägetege ihaydáho' únhanginnáni to'wí naa omuu'in, hedá únhanginpúwí naa wí'bo háawên wídáy'opí'in,

hewänbo háa naví Tádádí díhá'andida' dáyhee'o'.
 29 I dísandi' naa-ádí nanyi'. Wí'bo wídíyoe'anpí,
 gá naa-á häädi wänbo t'ähki i óehíhchando'ida'
 dáy'odân." 30 Hedi kin ovâyhi'máa ihaydi báyéki
 t'owa ivi'piye' dívíwhäyu.

To'innan ta'gendi Abraham-bí ây dimuu?

31-32 Jesus-di nä'in Hudíyo ivi'piye'
 dívíts'anwhäyu'in ovâytu'an, "Naví hí' häädi
 waa dín'a'ginhondáho', ta'gendi naví'wedi
 iháhpúwí'in ímuu, hedá únhanginnáni hääwí in
 ta'gen namuu'in, hedi pan waagi'inbá wiyá
 wí'ímúnípí." 33 Hedi óetu'an, "Na'indá Abraham-bí
 ây iwedi'innân gimuu. Na'indá hánhay wänbo
 to'wênbí pan wíginuupí. Hedi háadan untú pan
 waagi'inbá wiyá wíginúnípí gin?"

34 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu máa,
 to'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá,
 t'aywó'didi ovây máadi pant'ôe'in waagi'in dimuu.
 35 Wí to'wí pant'ôe'i namuu'i-á iví tsondiví
 k'aygi iwe häädi wänbo t'ähki wínachá'nípí,
 hewänbo i tsondiví ay únmuu'i-áho hánhay
 wänbo t'ähki k'aygiwi-ân namuu. 36 Hedi
 naa Yôesi Tádáví ay omuu'idi unbí t'aywó'di
 iwedi wâywhima'p'ädidáho', ihaydibáa ta'gendi
 íwhima'p'äní. 37 Naa dínhanginná un Abraham-bí
 ây iwedi'in ímuu'in, hewänbo undá ída' díhéy'in,
 gá naví hí' unbí pí'ná k'ó'yé wívinmáapídan.
 38 Háa naví Tádádí dínkeeyannin naadi wâytu'an,
 hewänbo undá háa unbí tádáví'wedi ít'oe waagibá
 úvíkanhon" kin Jesus-di ovâytu'an.

39 Hediho indi óetu'an, "Abraham-dá na'inbí
 hán'oe'i' tádá gínmuu." Jesus-dá ovâytu'an,

“Abraham-bí ây ta'gendi ímuudáho?, háa Abraham i'an waabá úví'âamíwän. ⁴⁰ Hewänbo nää undidá díhéyí'in ída?, tobáháa in ta'gen naví Tádáví'wedi ot'oe'inda? wâytu'an wänbo?. Abraham-dá ha'wâa wí'i'anpí. ⁴¹ Undá háa unbí tádá i'o waabá úví'o?." Hedi óetu'an, "Tádápí'in ây wígi muupí. Wí'da? wí tádá gín'än, i-á Yôesi Tádá namuu." ⁴² Jesus-di ovâytu'an, "Yôesi Tádá ta'gendi unbí tádá únmuudáho?, naa díséegí-íwän, gá iví'wedi o'äädân, hedânho nää-á näwe oyi?. Naa opichanpóedíbo wó'ääpí, idân naa dísan. ⁴³ Háadan wí'íka?póya'pí háa wâytu máa'in? Gá naví hí? wí'ít'óyanda'pídân. ⁴⁴ Penísendi-ân unbí tádá únmuu, hedi undá íkanda? háa unbí tádá nada? waa. Páadédí waabo nää iwéhay Penísendi-á t'owa t'akhanu'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'ná wí'ihonpídí iwedi ihänge'o?. Häädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuu'in ípíkeeyo?, gá wí hôeyó'i namuudân, hedá in dihôeyó'inbí tádá-á dínmuu. ⁴⁵ Hewänbo naadá in ta'gen wâytu'o?, hedânho wíđínwhäyundepí. ⁴⁶ Wénä wí-an un ta'gendi ítúní naa dáy't'aywó'nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta'genda? wâytu máa, hediho háadan wíđínwhäyundepí? ⁴⁷ Wí to'wí Yôesi Tádáví' únmuu'idá iví hí? ônt'óyande?. Hewänbo undá Yôesi Tádáví'in ímuupídânkun wíwînt'óyandepí" kin Jesus-di ovâytu'an.

Hän'oe Abraham-di Jesus óemû?

⁴⁸ In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, "In ta'gen gitúhpi'an, u-á Samaria-wi waagi'ba unmuu, na'inbí khuu wínâa'a'ginpídí, hedá

wí yä'dâapî' p'oewaahâadi wóemáa." 49 Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí yä'dâapî' p'oewaahâadi wídímáapí. Naa naví Tádáví'gedi híwó'da' dáyhée'o', hewänbo undá naví'gedi híwó'pí úvíhí'máa. 50 Wí'bo wó'da'pí otúní'in naa hay'i omuu'in. Yôesi Tádá-ânho namuu i nada'i kin natúní'in, i-áho natû' háa undá in ta'gen bînmáa'in hediháa naa-á. 51 Naadi ta'gendi wâytu'máa, wí to'wí naví hí' dîn'a'gindo'i-á chuwa iwe há'to napówá-í." 52 In Hudíyoví p'ó'dédi'indi óetu'an, "Nábáha' gínhanginná wí yä'dâapî' p'oewaahâadi wóemáa'in. Abraham nachuu, hedá t'ähki in Yôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'mindá wá' dit'ahán. Hebo ụ-á untû' wí to'wí uví hí' i'a'gindo'i há'to hánhay wänbo chuwa iwe napówá-í. 53 Ti na'inbí hehãwi thehtáy pahpâa Abraham-bí shánki hay'i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádáví tukhe'mindá dit'ahán. To-an ụ' unmuu gân un'ánde'?" 54 Jesus-di ovâytu'an, "Naa wí'bo hay'i dáypipaadáho' háagi' wänbo wínachã'muupí. Hewänbo naví Tádádân naa hay'i dípaa, hedí ítû' i-ân unbí Yôesi únmuu. 55 Undidá hánhay wänbo wívîntaapí, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapí gin otúdáho naa wí hôeyó'i' omúní, un waagibá. Hewänbo naadá ta'gendi dótaa, hedí iví hí' dôn'a'gindo'. 56 Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o'ää'i' ipuwãkhâymáadân, hedí imû' ihaydiho nahíhchanpóe." 57 In Hudíyoví p'ó'dédi'indi óetu'an, "P'ánántä paayo'i wänbo wa'di wú'muupí. Hândidan Abraham nâamû'?" 58 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'máa, wa' Abraham na'aypuyäpídíbo naa oyího'." 59 Hedího

dâyk'uuwóehógi óek'usäyuhéyídí, hewänbo i meesate ívedí kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemû?, i-á tsít'aa'ibo na'aypuyä. ² Jesus-ví khäge'nindi óetsikáyin, “Háhkandi?, ti ná?i sen wên t'aywó'nin i'andân, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi tsít'aa'i na'aypuyä?” ³ Jesus-di ovâytu'an, “Wên t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ûnpóepí, háa iví tádá'in dânt'aywó'nandi wänbo-á yoe. Ná'indá ûnpóe hedânho Yôesi Táđáđí wên háawên ôn'amídí, hedí kindídi nakeepúwídí Yôesi Táđá-á nakay'in. ⁴ Thaadi t'owa dívít'ôe'amígî? naná, khu'déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t'ôe ívít'amídí wa'dí gínkoedidibo?, gá owáy wí thaa naná? diwe na'in wíyá há'to gínkoedí-í ívít'ôe'amídí. * ⁵ Wa? nää oepáa k'aydi oyidibo naa wí kohthay t'ähkí t'owagi? waagi?bá omuu.” ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedí iví só?p'oeđi wí nap'o'ay ipaadi i sen natsí't'aamuu?i tsée eedi óe'äyü. ⁷ Hedáhá? óetu'an, “Ya? ópûn oe p'obú'ay iwepiye?, Siloam kin dâytu'o'i?, hedí uví tsée mán'owídi-í. (Ná'in kháwă Siloam-dá natu'da? “óesandi?” gin.) Hedího i sen namääđi i'oewăä, hedí iwáybun dihaydiho? iví keetan imáa.

* **9:4** Kin natú ihaydi Jesus natu'da?, wáyyéđí t'ôegi? naná, wáyyéđá wí gínkoedípí ívít'ôe'amídí, hedí wa'dí naná i-á it'ôe'amídí, gá óehéyi ihaydi wa'dí wínanáhpíđân.

8 In toʷwên i senbí tsoʷwa dithaaʷin hedá in toʷwên ihäädaʷsógéndeḍi óemûʷin dívítsikaʷmáa, “Ti náʷi i to sen ihäädaʷsógéndeʷi wínamuupíʷan?”
 9 Wên ditú, “I-ânkun namuu.” Wây-á wênda ditú, “Yoe” gin, “i waagibá ûnwânpichaa.” Hewânbo i sendá natú, “Naa-ânkun i omuu.” 10 Hedího óetsikáyin, “Hândidan handi uví keetan mánkêʷ?”
 11 Idi ovâytuʷan, “Wí sen Jesus gin nakháwãʷi wí nap'oʷay ipaa, hedí naví tsée eedi díʷäyü, hedí ditúʷan oe p'obúʷay Siloam gin dâytuʷoʷ iwe dáyʷowídi-í. Hedíhoʷ omääḍi dáyʷoewãä, hedí naví keetan donkêʷ.” 12 Óetsikáyin, “Wáyho iʷ?” “Gáwáy” gin ovâytuʷan.

In Pharisees-di i sen natsíʷt'aamúʷdeʷiʷ óehíʷmáa

13-14 I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsíʷt'aamúʷdeʷiví keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hedího toʷwêndi in Pharisees-víʷpiyeʷ i sen óehoʷ indi óehéeʷamíḍi. 15 In Pharisees-di wáʷ óetsikáyin háḍidan iví keetan ikêʷin. Idá ovâytuʷan, “Wí sendi náä tsée eedi dínap'oʷäyü, hedá dáyʷoewãä, hedí náä dínkeepóe.” 16 Wáy wên in Pharisees ditú, “I sen kin iʷandi-á Yôesi Tádádí wíʷônkl'ûʷpí, gá náʷi kaykhanwówá thaa wíʷiʷaʷginpíḍân.” Hewânbo wây-á wênda ditú, “Wí toʷwí t'aywóʷtoʷi namuuʷi kíʷbi pínán háʷto ikeeyamí.” Hedího wêegeʷin dipóe.

17 Hedí wíyá in Pharisees-di i sen natsíʷt'aamúʷdeʷiʷ óetsikáyin, “Heyâa ü, hân ivíʷgedi úchanpoʷ? Ü-ân unmuu uví keetan mánkêʷiʷ.” I sendi ovâytuʷan, “I-á Yôesi Tádáví tukheʷbi namuu.” 18 Hewânbo in Hudíyoví

p'ó'dédí'in wídíwíwhäyupí nă'i sen ta'gendi natsí't'aamuwän hebo năä ûnkeepóe, hedího' iví tádá'in ovântukánnan iví'gedi oväntsikáyí'nídí. ¹⁹ Hedí oväntsikáyin, "Ti unbí ay nă'i dänmuu? Ti tsí't'aa'i na'aypuyä'in datúni? Hádídan handi năä ûnkeená?" ²⁰ I senbí tádá'indi ovâytu'an, "Gänhanginnândákun na'inbí ay gänmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyä'indá. ²¹ Hewänbo háadí năä ûnkeená'nin wígänhanginnáhpí, hedá wá' wígänhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyí'be i'. Senho namuu. Igí' wí'bo ipihée'amí." ²² I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédí'in dänkhuwôeda'máa, gá dáywéhpêe'andân i méesate ee ovâytsudekhâ'amídí to'wên ditû'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ²³ Handidânkunho datú, "Senho namuu, hedího bintsikáyí'be i'."

²⁴ Hedího wáygingí' i sen natsí't'aamú'de'i' óets'údedí óetu'an, "Yôesi Tádáví páadépiye' uví tuu bimääni in ta'gen untúnídí. Gínhanginná nă'i sen iví'gedi bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in." ²⁵ Idi ovâytu'an, "Naa wídínhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo nă'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídí otsí't'aamú'de wänbo', năä-á dínkeená." ²⁶ Hedího óetsikáyin, "Hännan wóe'an? Hândídan wóekeetanmägi?" ²⁷ Hedí ovâytu'an, "Wâytu'anho', hewänbo wí'úvít'óyanpí. Háadan wiyá ít'oe-í'in ída'? Ti ída' gáhân un wá' idi wovâyhá'amí'in hedânho iví'piye' úvíwhäyú-ídí?" ²⁸ Indi i sen hääwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "U-ân hä'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Na'indá Moses-ví

hí'dí díhá'anninnân gimuu. ²⁹ Yôesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo hä'i sendá, wíginhanginnáhpí to'wídí óesannin." ³⁰ I sendi ovâytu'an, "Whâyupíwó'nin namuu. Tobáháa navíkeetan idi dímägi wänbo'un wí'únhanginnáhpí to'wídí óesannin. ³¹ Gínhanginná Yôesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopí'in híwó'díví'amídí, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa díví'o'indá, innânho idi ovâykhäge'do'. ³² I nan oepáa nakhí'yen dihaydi waagibo náä pu'wahaydi to'wí wänbo wí'únkoedipí wí tsí't'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemäänídí. ³³ Hä'i sen Yôesi Tádádí óesanpídáho há'to únkoedí-í háawên wänbo i'amídí." ³⁴ Indi óetu'an, "U-á t'aywó'to'ida'un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân u úkoedí'in na'in díhá'amídí?" Hedí iwáygedí óekhehpiyedi óekhâa'an i méesate ee wiyá nats'únídí.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'inbí'gedi Jesus ihée'an

³⁵ Jesus ûnhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedí óenuwädi óeshaa, hedí óetsikáyin, "Ti i to'wí t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'iví'piye' biwhâyunde?" ³⁶ I sendi Jesus óetsikáyin, "Mä'mää, to-an ná'i to'wí namuu, t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i'? Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhâyú-ídí." ³⁷ Jesus-di óetu'an, "Udi nâamû'ho'. Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu." ³⁸ I sendi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa uví'piye' dáywhâyunde," hedí Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

³⁹ Jesus natú, "Naa náä oepáa k'aydipiye' o'ää hedânho nakeepúwídí to'wên híwó' dívíkanhonnin

dimuu'in hedá to'wên híwó'pí dívíkanhonnin dimuu'indá. Naa o'äã in to'wên wíðâymúndepí'in dínhanginná'nin dínkeepúwídí, hedá in to'wên dínkeet'óe gin di'ánde'indá ditsí't'aamuu waagibá dipúwí."

⁴⁰ Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, "Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'inbá gimuu?" ⁴¹ Jesus-di ovâytu'an, "Ítsí't'aamuu gin únhanginnândáho?, t'aywó'di wívînmá've-ípí. Hewänbo nää ítû? únkeet'óe gin, hediho wa'di unbí t'aywó'di wíwovâyÿâ'anpí."

10

I k'úwá áyí'di-áđi iví k'úwá-áđi inbí'gedi Jesus-di ovâytu'an

¹ "Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí kw'áayéđi oe k'úwá phékhkaa búge nats'û'di i phékhkaa phóđi i'gedi nats'úníví'wedí, i-á wí sänbida' namuu. ² Hewänbo i to'wí khaa phóđi i'gedi nats'úya'di-á i k'úwá áyí'di namuu. ³ I to'wí in khaa phóđi i'áyînmáa'ídi i k'úwá áyí'digi' ônhuude?, hedi i k'úwá áyí'didi in k'úwá ovâykháyä'dedi iví tuu dit'oedi in khaa phóđi i'gedá ovâypahpiyende?. ⁴ T'ähkí iví k'úwá i khaa búgedi ovâypiye ihaydi inbí páadépiye? namä?, hedi indá iví tuu ôn'taadi únwóemä?. ⁵ Indá wíyá to'wí dâytaapî'vî'di há'to diwóemu-í, hewänbo iví'wedí dishání, gá wíyá pi'wíví tuu wí'ôn'taapíđân."

⁶ Kin Jesus-di k'úwáví'gedi in Pharisees ovâyhée'an háäwí ovâyhá'amíđí, hewänbo wíđika'póya'pí háa natu'da'in.

Jesus-á i híwó?di k'úwá áyí?di namuu

⁷ Hediho wíyá ovâyhée?andi kinnân ovâythayyan: “Ta?gendi wâytumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwági? ⁸ Báyéki in naví páadé di?ää?in sänmin waagi?inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi?inbá dimuu?indi wí?ovâyt'óyanpí. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi?inbá omuu, hedá in naví?piye? dívíwhäyunde?in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú?nin waagi?inbá-á dimuu. Hedi k'úwá dipi? inbí koegi? dâysháa-ídí hedá wíyá dits'úya? waagibá, in naví?piye? dívíwhäyunde?in ovây?aywoení hedá hääwí dítáy?i-á dâymá?ve-í. ¹⁰ Wí sänbi?-á na?ä? in k'úwá ovâysänhónídi hedá ovâyt'ahánú-ídá, hedá ovâyhá?dännamídá. Hewänbo naa-á o?ää t'owa dovâywówátsimäänídi, hedi ná?in wówátsi dovâymä?i-á shánki híwó?nin namuu.

¹¹ “Naa-á híwó?di k'úwá áyí?di waagi?bá omuu. Wí híwó?di k'úwá áyí?di-á nakhâymuu iví wówátsi iví k'úwági?in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to?wí ik'úwá?áyí?namídi óewá?ánde?i-á i kodi?di k'úwá áyí?di wínamuupí, hedi in k'úwá-á iví?indá wí?ünmuupí. Hediho wí khuyó na?ädi imúndedi nashánde?, gá wá?aadida? it'oe?odân, hediho in k'úwádi ta?gendi wâhphade wí?oe?âyîngimâhpí. Hediho i khuyó na?ädi in k'úwá ovâykhugihónde hedá ovâywadeyiyénde?. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó?di k'úwá áyí?di waagi?bá omuu. Naví Tádádi naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedi hanbá in naví?in dînmuu?in dontaa, hedá indídá naa-á dítaa, hedi in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymääni. ¹⁶ Wây-á t'owa nâwewin dimuupí?in diyí?, indá wá? naví k'úwá waagi?inbá dimuu, hedi naa dínkhây?ä? in wá?

dovâywé'ge'amí'in. Indá naví tuu dînt'óyaaní, hedi in wé'ge'indádí wî'da' dipúwí, hedá wî'da' wí áyí'di dínchạ'ní.

17 “Naví wówátsi dáymääní hedá donwáykéyí. Handidânkun naví Tádádí naa díséégí. 18 To'wídí wânbo naví wówátsi wídíkwee-ípí. Naví wówátsi-á wí'bo dáypâkhâymaa. Naa dînk'óe naví wówátsi dáymäänídí hedá donwáykéyídá, gá naví Tádádí díyôndân kin dáy'amídí.”

19 Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí ánskaa iwe wêege'in dipóe. 20 Báyéki kin ditú, “Wí yä'dâapî' p'oewaaahâadi óemáa hedá bondoe'i-á namuu. Heháadan bînt'óyande?” 21 Hewânbo wây-á wêndá ditú, “Wí to'wí wí yä'dâapî' p'oewaaahâadi óemáa'i há'to ihée'amí nã'i sen ihée'o waagi. Hedá wá' ti wí yä'dâapî' p'oewaaahâa ûnkoedi wí natsí't'aamuu'iví keetan óewáymäänídí? Hedân yoe.”

In Hudíyodi Jesus óeyoegi'an

22 Te'núdí naná' dihaydi oe Jerusalem búu'ú dínshánki'dípóe, háa i méesate hay'i hân'oe dáywáytege waa dín'ánskaa-ídí. 23 Jesus nã'i méesate iwe nayi', ee Solomon-bí pohtaa gin dáytu'o' i'ge. 24 In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óebûukê'di óetu'an, “Hããdi pu'wahay-an na'in dítíkhakankhâymaa dítu'âamídí to'wí unmuu'in? I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí unmuudáho', nãäbo thay'eedi dítu'an.” 25 Jesus-di ovâytu'an, “Naadi wáytu'anho', hewânbo wí'úvíwhâyundepí. T'âhkí pínán t'óe dókanhondi-á naa dáy'o' gá naví Tádádí dînk'û'dân, hediho háa naa dáy'o'indibo wovâykeeyo' to'wí omuu'in.

26 Hewänbo naví k'úwá waagi'inbá wí'ímuupídího wí'úvíwhäyundepí. 27 In to'wên naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi naví tuu dînt'óyande?, hedi naadá in dovâytaa, hedi naa díyuumá?, 28 hedi wówátsi nahánde'í'in dovâymä?, hedi há'to hãnhay wänbo dihãani, hedá há'to-á to'wídí wänbo naví mangedi ovâyhóní. 29 Naví Tádádí in dímägi, hedi i-á t'ãhkíví shánkí hay'i-ân namuu, hedi to'wí wänbo wí'ûnkoedipí naví Tádáví mangedi ovâyhónídí. 30 Naa-ádí naví Tádá-ádí wí'dä? gamuu."

31 Wíyá in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâyk'uuwóehógi óek'usäyuhéyídí. 32 Jesus-di ovâytu'an, "Báyékí híwó'dí hääwí bînmúnígí? naa dó'an, naví Tádádí dítu'an waagi. Hedi wé'in hääwên dáy'annin namuudan nää naa dík'usäyukhâymáa?" 33 In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "Na'indá wên háawên híwó'nin bi'annin namuudi wíwík'usäyukhâymáapí, hewänbo a'ginhãhpíwó'dí Yôesiví'gedi bihí'máadânho wík'usäyukhâymáa. U-á t'owada'mân unmuu, hewänboänbo untú Yôesi unmuu gin." 34-35 Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi? wovâyta'nannin diwe natû'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Hä'in t'owa Yôesidi hãn'oe iví tuu ovâymägi'in han ovâytu'an, hedi iví hí? hãnhay wänbo t'ãhkí ta'gen ûnmuu, 36 hedi háadan handi nää ítû? naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhãnúnde'in iví ay omuu'in otúdí? Naa-ânkun naví Tádádí díde?man iví t'ôe dôn'amídí, hedá nää oepáa k'aydipiyá dísan. 37 Naa naví Tádáví t'ôe dáy'opídáho?, wíðînwhäyú-ípí. 38 Hewänbo naa iví t'ôe dáy'o-âkun, hediho in

dáy'o'in namuudi únkhây'ä? naví'piye úvíwhäyú-í'in, tobáháa in otû'nin bînwhäyundepí wänbo?. Handidânho ta'gendi únhanginpúwí naví Tádá naa-ádí namuu'in hedá naa-á naví Tádá-ádá omuu'indá" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wíyá óepankéyí'in dida?, hewänbo inbí'wedi namap'ä.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'änäpiye? nawáymää, John-di páadédí in t'owa ovâypp'o'p'oe'an diwepiye'bá, hedí iwebo iwóyí?. ⁴¹ Báyéki t'owa iví'piye? dimää. Ditú, "John hääwí wänbo pínán wí'ikeeyanpí, hewänbo hääwí t'ähkí ná'i senbí'gedi natú'i ta'gen namuu." ⁴² Hedí iwáygé báyéki t'owa iví'piye? dívíwhäyü.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwä'i nahaypóe. I-ádí Mary-ádí hedá Martha-ádí dití'úuwinnuu, hedí Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i ka'p'o sawó? nasuu'i Jesus-ví ân deedi óekäyükhâymáa'i hedáhá? iví phódá óepidikhâymáa'i namuu. ³ Mary-ádí Martha-ádí Jesus ônt'ôesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i náaséegí'i nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wänbo nawówáyêeni, hedího háa ûnpúwí'in namuudi in t'owa dâymû'di Yôesi Tádá kw'áayébo? óemá've-í, hedá naa iví ay omuu'i wá? kw'áayébo díamá've-í."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovâyséegí wänbo?, ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygébo? itsíkha'andi

wí'ûnpuwämääpí. ⁷ Ihaydáho' iví khäge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymú-í." ⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', hãnhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usäyuhéyí'in dida'pí'an. Hedi háadan epiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tä'di wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyénde'i wínakanundepí, gá i ko nää oepáa k'aydigí' namuu'idi nakeenândân hediho wáy namän ni'ge imúnde'. ¹⁰ Hewänbo wí to'wí khuudi iyíyénde'i-á nakanunde wí'ûnkothaynáhpídi."

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedi naa omän dóyóhsaanídi." ¹² Iví khäge'nindi óetu'an, "Háhkandi', Lazarus nayókhândáho handidi nahewówa-í." ¹³ Indá dí'ánde Jesus natu'da'in Lazarus ta'gendi nayókháwák'óe'in, hewänbo ho nachuu'in natu'da'-á. ¹⁴ Hediho thay'eedi ovâytu'an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedi ungi' shánkí híwó' namuu naa iwe wó'yipídí i nachuu ihaydi, gá bînpuwâkhâymaađân háa dônkhâymaa'in, hedi handidi shánkí naví'piye' úvíwhâyumääní. Nää yaho' iví'piye' gimú-í." ¹⁶ Thomas i kwâati gin dâykhyá'de'idi in wé'ge'in khäge'nin ovâytu'an, "Yaho gimú-í, hedi Jesus óhaydáho' i-áđíba gichúu-í."

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa'i hedá wówátsi nahánde'pí'in ovâymä'i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu'ú'ay tso'wa napowa'ã' ihaydi óetu'an Lazarus óekhã'k'ú' iwedi yôenu thaahonaphade'in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi' wínanáhpí, wíye míya ihayhâyú, ¹⁹ hedi

Mary-á Martha-á inbí?we báyéki Hudíyo dipówá ovãnsíwówá?amídí, inbí tí?ûu dânmäädí.

20 Jesus ná?ã?in Martha ûnhanginpóe ihaydi na?ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí?.

21 Martha-di óeyaydi óetu?an, “Na?inbí Sedó, naví tí?ûu nahay ihaydi hây náwe unyidi há?to naháñiwän. 22 Hebo naa dânhanginná nääbo hääwí Yôesi Tádá nâadaa?andi? idi wóemääni.”

23 Jesus-di óetu?an, “Uví tí?ûu úwáywówápúwí.”

24 Martha-di óetu?an, “Naa dânhanginná i t'ã?gi thaa naná? diwe t'ãhkí t'owa ovâywáywówápaa ihaydi nawáywówápuwagít'óe?in.” 25 Jesus-di óetu?an, “Naa-ân i omuu t'owa dovâywáywówápá?i?, naadi dovâywówátsimä?.

To?wí naví?piye? iwhäyü?i? iwówátsimá?ve-í tobá nachuu wänbo?.

26 Hedi wí to?wí wa?di nawówáyí?i naví?piye? iwhäyüdi há?to nachúu-í. Ti biwhäyunde nã?in?”

27 Martha-di óetu?an, “Hedân haä, Na?inbí Sedó, naa dáýwhäyunde? ü-ân unmuu i Yôesi Tádádí wóesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, Yôesi Tádáví ay-ân unmuu. Ívítíkhá?máawän nää oepáa k'aydipiye? un?ãã-ídi.”

Jesus isíhtää

28 Kin natú ihaydiho Martha iweeho?, hedi iví tí?ûu Mary itü?an i?ãähänge?amídí hedi óesäntü?an, “I háhkandi ho napówá hedi ü-ádí nahi?da?”

29 Mary ná?in nat'oe ihaydi wesebo? iwínú hedi ee Jesus nayi? iwepiye? namää. 30 Jesus i búu?ú?ay iwe wa? wínapówápí, hewänbo wa?di Martha-di óeyay iwáygébo nayi?. 31 In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó?nin Mary óesíwówá?o?indi óemû? wese iwínúdí yá?wépiye? napeedi, hedi di?ân Lazarus

nakhä'k'óe iwepiye' namännin isíhtäã-ídí, hediho ûnwóemää.

³² Mary oe Jesus nayi' iwe napówá, hedi óemû' ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'ûu nahay ihaydi háy nãwe unyidi há'to naháaniwän." ³³ Mary-á in Hudíyo ûnwóe'ää'indá dívísíhtuwínúndedi Jesus-di ovâymu' ihaydi, iví pí'nã khó'yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe, ³⁴ hedi ovâytsikáyin, "Wáygan Lazarus óekhã'k'û'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indádi ókã'vedi nãamúnídí." ³⁵ Jesus isíhtäã. ³⁶ Hediho in Hudíyo ditú, "Binmú'dí, ta'gendi Lazarus óeséegi." ³⁷ Hewänbo wáy wên ditú, "I to sen natsí't'aamuu'iví keetan óemägi. Ti wá' wí'ûnkoedipi'an Lazarus ônhekháa'amídí wa' nachuupidíbo hedânho wínachúu-ípídí?"

Lazarus óewáywówápa

³⁸ Jesus wiyá iví pí'nã khó'yé hânho nataachanpóe, hedi wí't'ovápho nachá' diwe i pení nak'óe iwe napówá. Wí k'uu pháagi' nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Hã'i k'uu wéhánäpiye' binhânge'an." I nachuu'iví pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, nãáho nasuhkay, nãá-á yôenu thaa nahán diwedi ûnná." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítu'anpí'an, biwhâyundedáho nãamúní Yôesi Tádá hânho nakay'in." ⁴¹ Hedi i k'uu wéhánäpiye' dâyhânge'an, hedi Jesus oe makówápiye' ibeedí natú, "Tádá, naadi wikú'daa'o naví yûusu dînt'óyandi. ⁴² Hedá dînhanginná hãädi wänbo t'ähki dînt'óyande'in, hewänbo naa nã'i tuu otú nã'in t'owa nãwe diyi'in

dit'óe-ídí uđi naa dísannin dívíwhäyümäänídí.”
 43 Ihaydáhá? kaygi natú, “Lazarus, ópive.” 44 Hedi
 i sen nachu?k'óe?i napee. Wa?đi aa saygi?didi
 na?ánmuu, iví ándá mandá wänbo?, hedá iví ts'ay-á
 wá? aadi ún?ánmuu. Jesus-di in t'owa ovâytu?an,
 “Bin?ánsuu hedânho iví?piye? namú-ídí.”

In Hudíyoví p'ó?dédí?in dida? Jesus óehéy?in

45 Báyekí in Hudíyo Mary-ví?piye?
 di?ádâapóya?nin háa Jesus i?annin dâymû?,
 hedi iví?piye? dívíwhäyü. 46 Hewänbo wây-á
 in Pharisees-ví?piye? dimää ovâytu?âamídí háa
 Jesus i?annin. 47 Hediho in owha? p'ó?dédí?indáđí
 hedá in Pharisees-áđí in Hudíyoví tuyowa?
 ovâywé?ge?an, hedi ovâytsikáyin, “Hännan iví?amí?
 Nă?i sendá báyekí ipínnánt'óe?o?. 48 Kin ikanhondi
 âymägidáho?, to?wên t'ähkí iví?piye? dívíwhäyü-í,
 hedá in Rome-win sundado di?ää-í hedi na?inbí
 méesate hay?i dînnayú-í hedá na?inbí t'owa-á
 dînwáde-í.”

49 Wí sen in diwedi ihay paayo
 na?owha?p'ó?dédí?än, i-á Caiaphas kin nakháwă,
 hedi idá ovâytu?an, “Undá hääwí wänbo
 wí?únhanginnáhpí. 50 Ti wí?únhanginnáhpí?an
 shánkí yänbedi híwó? namúní?in ungi? wí?đá?
 wí to?wí t'ähkí na?inbí t'owagi? iví wówátsi
 imäänídí, hedi handidi na?inbí t'owa t'ähkí
 wí?ovâyhánú-ípi.” 51 I-á iví ánshaa iwedibo
 nă?i hí? wínatúhpi, hewänbo wí Yôesi Tádávi
 tukhe?bi namuu waagibá ihée?andânho háa
 napuwagit'óe?in natú, gá i paayo owha? p'ó?dédí?
 namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t'ähkí in
 Israel t'owagi? nachuwagit'óe?in. 52 Hewänbo

ingí'ḁa' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yôesi Tádáví
 ây ûnmuu'in wéngé t'âhkí diwadekw'ó'ningí'ân
 wá' nachuwagít'óe, hedânho ovâywé'ge'amídí,
 hedá wí'ḁa' dipúwí.

⁵³ I thaa iwedi páadépiye' in Hudíyoví p'ó'dédí'in
 dívihí'máa hádídí óhéyí i'gedí. ⁵⁴ Hediho
 Jesus wiyá kee'eedi wí'iyíyéndepí, in Hudíyoví
 p'ó'dédí'indi wí'óemúnípidí, hewânbo iwedi
 iyâatääḁi oe ahkónu nú' naná' diwepiye' namää,
 wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o' iwepiye', hedi
 iwáygé iví khäge'nindáḁi iwóyí'.

⁵⁵ Ihayhääbá in Hudíyoví shánkí'di púnú' naná,
 Passover gin dâytu'o'i'. Wa' i shánkí'di thaa
 napówápíḁibo báyéki t'owa Jerusalem búu'úḁi
 yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívípkhây'amídí
 in Hudíyoví khuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetu'wãmáa,
 hedi iwáygé méesate hay'i íve diyidi dívítumáa,
 "Tigúba i nashánkí'di'ää-i?" ⁵⁷ In owha'
 p'ó'dédí'indáḁi hedá in Pharisees-áḁi in t'owa
 ovâyÿôn Jesus wáygé nayi'in dínhanginpóeḁi
 ovâyt'óe'amí, hedânho óepankéyíḁi.

12

*Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó'
 nasuu'i' ón'ewe*

¹ Wa'di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánkí'di
 Passover gin dâytu'o'i' dínáníḁi, hedi Jesus oe
 Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwânkun
 Lazarus na'ân, i-á i sen Jesus-di óewáywówápa'íba
 namuu. ² Iweho Jesus ónkindhúukhây'an.
 Martha-di ovâysääsande', hedi Lazarus wá'
 in wé'ge'indáḁi nahúu'ân. ³ Hedi Mary wí

kaʔpʼoe saʔwóʔ nasuʔi nard kin dâytuʔoʔiʔ imaa. I kaʔpʼoe-á wíʔ taa nakháa hedá hânho nachâʔmuu. Hedáháʔ Jesus-ví ân deedi ônʔewe, hedá iví phódá Jesus-ví ân deedi óepídi. I kaʔpʼoedi ee íve íʔge tʼähkí saʔwóʔ nasuʔpʼíde. ⁴⁻⁶ Hewänbo wíʔ iví khägeʔninbíʔwedi natsikapóe, “Háadan náʔi kaʔpʼoe saʔwóʔ nasuʔiʔ wíʔikuʔchʼáapí poewin tägintä (300) thaa tʼóe dívíʔandi wáʔâadi, i chäʔ in sehkanäwóʔ diwówayiʔin ovâymaßänídí?” Náʔi sen kin natúʔi-á nakháwä Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhâymaaʔi-ân namuu, hedí náʔin natú sänbiʔ namuudi, in sehkanäwóʔ diwówayiʔindi óeʔâyîngimädá yoe. Idá in khägeʔninbí chäʔ ovâyʔâyînmáa, hedí iwediboʔ isänhóndeʔ. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetuʔan, “I kwee ánpí náʔan. Tobá häʔi kaʔpʼoe imáʔve-í. I thaa díkhäʔkʼúwígíʔ namuu. ⁸ Häädi wänbo tʼähkí in sehkanäwóʔ diwówayiʔin tʼowa undádí diyèeni bînhäwímäänídí, hewänbo näwe naa-á hânhay wänbo tʼähkí háʔto undádí ochâʔní.”

In owhaʔ pʼóʔdédíʔin didaʔ Lazarus óehéyíʔin

⁹ Báyékí Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayiʔin, hedího iwepiyeʔ dimää Jesus nayididaʔbá yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewâywówápaaʔiʔ óemúnídí wáʔ. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewâywówápaa ihaydi báyékí Hudíyodi inbí pʼóʔdédíʔin ovâyyoekanhondi Jesus-víʔpiyedaʔ dívíwhäyuhon, hedího in owhaʔ pʼóʔdédíʔin dâywéhpêʔan Lazarus wáʔ óehéyídí.

Jesus wí búndu iwe naʔíʔändí oe Jerusalem búuʔú natsʼú

12 Wiyá tháwän in báyéki t'owa in Passover shánkî'ḍipiye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye' na'ä'in, 13 hedí palm taykhóe dáyts'á'ḍi ún'ayyaymää, hedí kinnân dívítuhkwinuhon: "Wíséegikénde?" "Na'inbí Sedó Yôesi Tádádí wóesan, hedího híwó' wóe'âamí." "U-á Israel-ví tsondi hay'i unmuu." 14-15 Jesus wí búndu'ay ho ônkê'ḍi iwe na'í'ân, hedího Yôesi Tádáví ta'nin diwe háa ûntû' waagibá napóe. Kinnân nata'muu:

Un t'owa Zion-win wiyá wí'íkhuwôeda'ípi.

Binmú'ḍí, unbí tsondi hay'i wí búndu'ay k'éwéḍí ún'ä? *

16 (Ihayḍiho Jesus-ví khäḡe'nin nä'i hääwí napo'i' wídika'póya'pí, hewänbo tí'úugéḍí Jesus wiyá oe makówápiye' nawáypee ihayḍânho nä'in iví'gedi nata'muu'in dín'ánpówá, hedá dínhanginná háa nata'muu waabá óe'annin.)

17 Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-áḍí diyí' i thaa idi Lazarus óewáywówápaadi penípho iwedi napée-í kin óetu'an, hedí nää nä'in t'owadibá in wé'ge'in t'owa ovâytu máa háa iwe i'annin. 18 Hedího nä'in wé'ge'in t'owa dínhanginpóe Jesus-á nä'in pínán t'ôe i'annin, hedánkunho ún'ayyaymää. 19 In Pharisees wí'ná táye dívíchänu'odi ditû', "Ti wívînmúndepí'an háa ída' waagi wí'únpuwamänpí'in. Binmú'ḍí, báyéki t'owa i-áḍíḍá' dimän."

Wên Greek t'owa Jesus-áḍí dihí'da'

* 12:14-15 Zion-dá Jerusalem búu'ú namuu.

20 Wên Greeks dimuu'in in wé'ge'in t'owa-ádí diyi', in oe Jerusalem dínshánkî'díná' diwepiye' di'ää'in Yôesi Tádá óe'a'ginmäánídí. 21 Indá Philip-ví'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedí óetu'an, "K'ema, Jesus-ádí gihí'da'." 22 Philip namää Andrew óetu'âamídí, hedáhá' Philip-á Andrew-ádá Jesus-ví'piye' damää óetu'âamídí háa ditú'in. 23 Jesus natú, "Ihaydi púnú' nanânho nakeepúwídí hay'i omuu'in, naa t'ähkí t'owagî' o'aypuyä'í'. 24 Hebo ta'gendi wâytu máa, wí táhtá ko'yi óekoedi iví wówátsi imä' waagibá ûnpó' hedânho shánkí báyéki iwedí natáhpaa-ídí, hedí iví wówátsi imáhpídá iwedí háäbo wínapa'pí, iwebo wí'bo nawánpik'óe. † 25 To'wên inbí wówátsi nää oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedée-í, hewânbo to'wên inbí wówátsi nää oepáa k'aydi ingí'da' wídínmuupí'indá, inbí wówátsi hánhay wânbo t'ähkí dâymá've-í. 26 To'wên naagî' dívít'ôe'amí'in dida'di naa díyuumá've-í'in dínkhây'ä', hedího' iwáygé naa oyi' iwe, naví t'ôe'in iwáygebá diyêeni. To'wên naagî' dívít'ôe'o'in naví Tádádí ovâytu'âamí híwó' dívítsiye'annin."

Jesus iví chuwa i'gedi ihée'an

27 "Nääho naví pí'nä khó'yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa'amí nã'in dínpuwagít'óe'in diwedí dín'aywoenídí? Hedân yoe, nã'in dínpuwagít'óe'in

† 12:24 Jesus náwe wí'bo' iví'gedi ihí'máa. Natú'da', i ko'yi iví wówátsi imä' háäwi iwedí napáa-ídí waagibá, i-á wá' ûnkhây'ä' iví wówátsi imääni'in hedânho t'owa in wówátsi nahándepí'in dâykéyídí.

namuudânkun nää oepáa k'aydipiye? o'ää.
²⁸ Hedânho nã'in wída'máa naví Tádá, ovâykeeyamí
 ụ-á hay'i unmuu'in" kin Jesus natú. Ihaydi nã'i
 tụu makówádí nat'oet'óe: "Han dáy'anho?, hedá
 wa? wíyá hanbá dáykhâymáa."

²⁹ In t'owa iwáygé diwinnin i tụu dit'oe, hedí
 wáy wên ditú, "Ikwahtaã'an" gin, hedá wây-á ditú,
 "Wí makówáwi t'ôepã'aa'idi óehée'an." ³⁰ Jesus-
 di ovâytu'an, "Nã'i tụu-á naagi'da? wínamuupí,
 hewânbo ungi? wá? namuu. ³¹ Ihaydi púnú?
 naná Yôesi Tádádí in óetaapí'in ovâykeekw'ôenídí
 híwó'pí díví'annin, hedá Penísendi inbí tsondi
 dínmuu'i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa nää
 nangedi dít'óhtägek'úwídí dítege ihaydi naadi
 t'ähki t'owa dovâytukánnamí naví'piye? di'ää-
 ídí." ³³ Nã'in natú ovâythayyamídí háawin chuwa
 ûnpuwagít'óe'in. ³⁴ Ee t'owa yâagedi to'wídí
 óetu'an, "Yôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu i
 to'wí idi óesogekhâymáa'i? t'owa ovây'aywoenídí
 hãnhay wãnbo tähki nawówayêení'in. Heháadan
 untú? i to t'ähki t'owagi? na'aypuyä'i? óetegé-
 í óet'óhtägek'úwídí? To-an namuu nã'i to'wí
 t'ähki t'owagi? na'aypuyä'i? Ti i-á namuu
 i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i t'owa
 ovây'aywoenídí?" ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Wí
 kohthay waagi'ba omuu, hewânbo undádí wí
 hây tähkída? ochangít'óe. Naa oyi? iwe nakeená,
 hedího wa'di nää undádí oyidibo? unbí wówátsi
 naa-ádí binhúu, hedânho nakhuuná? ní'ge
 wí'íyêenípídí. To'wí khụu í'ge namãndi-á wáy
 namãn ní'ge wí'ûnhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay
 omuu'ivi'piye? bíwhâyú wa? undádí oyidibo?

hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídí."

*In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye'
wídívíwhäyundepí*

Ná'in Jesus natú ihaydiho' iwáygédí namäädi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewänbo tobá báyéki pínán inbí páadépiye' ikeyyan wänbo', wa'di iví'piye' wídívíwhäyundepí. ³⁸ Hediho háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah ita'nan waagi napóe. I-á hân'oe natú,

Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i' wídívíwhäyupí.

Hedi unkay'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hediho wídínkoedípí dívíwhäyú-ídí, gá dínpóedân háa wíyá wáygé Isaiah ita'nan waa:

Yôesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho
wídínkeepo'pí waagibá dínpúwídí,
hedá inbí hangintandá ovâyya'an,

hedânho wídika'pówá-ípídí,

hedi navi'piye' wídí'ä'pí dovây'owóyé-ídí.

⁴¹ Isaiah ná'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagit'óe'in ho ünkeepóedân, hedânkun iví'gedi ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídívíwhäyupí wänbo', báyéki in Hudíyo p'ó'dédí'in wänbo iví'piye' dívíwhäyumägi, hewänbo kee'eedi wídítúhpí dívíwhäyú'in gá in Pharisees-di i méesate eepiye' ovâytsudekhâ'amídí dikhuwóeda'dân, ⁴³ hedi ná'in Hudíyo p'ó'dédí'in shánki dida' t'owa híwó' inbí'gedi dívíhée'amí'in Yôesi Tádá híwó' inbí'gedi dívíhée'amí'wedí.

Jesus-ví hí? ovâytu?annin dâyyoegi?an, hedânho ovâytuchânukhâymaa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu?an, “To?wí naví?piye? iwhâyunde?i-á naví?piyeda? wí?iwhâyundepí, hewänbo i naa dísandivi?piyân wá? iwhâyunde?. ⁴⁵ Hedi to?wídí naa dímúndedi i naa dísandi? wá? óemúnde?. ⁴⁶ Naa nää oepáa k'aydipiye? o?ää wí kohthay waagi?bá omúnídí, hedânho to?wên naví?piye? dívíwhâyunde?in khuu j?ge wídiyêenípídí. ⁴⁷ Naa wó?tú?pí in to?wên naví hí? dit'oedi hewänbo wídây?a?gindopídí dínkhây?ä? ovâytuchânú-í?in. Naa o?ää t'owa dovây?aywoenídí, dínkhây?ä? ovâytuchânú-í?in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'ä?gi thaa naná? diwe nã?i naví hí? ho dovâytu?andi? namuudânkun in to?wên naa díyoegi?annin hedá háa otú waa wídínséegi?anpí?in ovâytuchânukhâymaa, ⁴⁹ gá naa háa naví Tádádí dísandidá naa díyôn waagida? dáyhee?o?, háa owänpida? waagá yoe. ⁵⁰ Hedi dínhanginná i tsontuu naví Tádá imági?i wówátsi nahándepí?in napäyi?in. Hedânho háa naví Tádádí dítu?anninda? naa otú? hedá ha?wâa dáyhee?o?.”

13

Jesus-di iví khäge?ninbí ân ovây?owídi

¹ Wí? thaa wa? natáy i Passover shánkí?di thaagi?. Jesus ûnhanginná i thaa napowa?ä?in nää oepáa k'aydi iwedi iví Tádáví?piye? namú-ídí. Häädi wänbo t'ähkí in iví?in ûnmuu?in ovâyséegi?wa? näädí nayi? ihaydi, hedi nää ovâykeekankhâymaa hânho ovâyséegi?in.

2 Wé?ge dívíkindihúuyo? ihaydi, Penísendi di Simon-bí ay Judas Iscariot i ánshaa ho óemägi Jesus óeku?p'âyniđi. 3 Jesus ûnhanginná iví Tádáđi t'ähki kay óemägi'in, hedá ûnhanginná Yôesi Tádáví?wedi na?ää'in hedi iví?piye?bá nawáymännin, 4 hediho? ee nahúu?ân diwedi iwínúđi iví k'éwé?in to ip'äđi, hedi wên p'oepidi'in aadi iseeba?áa'an. 5 Hedáhá? wên oewäâbay iwe ip'oesaadi iví khäge?nin i?ân?owíđihon hedá in p'oepidi'in aa naseeba?áamuu?indiđá ovây?ânpíđi. 6 Peter-ví?we napówá ihaydi Peter-di óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, ti uđi naa dí?ân?owíđikhâymaa?” 7 Jesus-di óetu?an, “Nää wí?unhanginnáhpí háadı kin dáy?o'in, hewänbo wáy wí thaa úhanginpúwí.” 8 Peter-di óetu?an, “Há?to dí?ân?owíđi-í?in wímääni.” Jesus-di óetu?an, “Naadi wí?owíđipíđá naví? wú?muupího?.” 9 Simon Peter-di óetu?an, “Hedáho?, Na?inbí Sedó, naví man dîn?owíđi hedá naví p'ôndá, naví ânda?bá yoe.” 10 Jesus-di óetu?an, “To?wí i?oe?iví túu?ú t'ähki khäapi? ûnmuu, iví ânda? ûn?owíđítáy. Hedi undá khäapi?in ímuu, hewänbo un t'ähkíđibo-á yoe.” 11 Jesus ûnhanginná to?wíđi óekuhpegít'óe?i namuu?in, hedânho natú, “T'ähkíđibo khäapi?in wí?ímuupí” gin. *

12 T'ähki inbí ân ovây?owíđibowa ihaydi iví k'éwé?in to iwáytógi, hedi indáđi iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, “Ti ûnhanginná háadı kin wây?annin? 13 Undi naa dítu?o háhkandi-áđi p'ó?dédí?-áđi, hedi híwó? kin ítû?, ha?bi-ânkun omuudi. 14 Hediho?

* 13:11 Páadé ihaydi Jesus in hí? “khäa” kin natúđi inbí túu?ú i?gedi ihí?máa, hewänbo tí?úugé ihaydá Judas-ví t'aywó?di i?gedân ihée'an.

undá ûnkhây'ä' wí'nă táye bîn'ân'owídi-í'in, gá naa unbí háhkandi' hedá p'ó'dédí' omuu'idi wây'ân'owídidân. ¹⁵ Nă'i háa dáy'annin naadi wâykeeyan hedânho háa naadi wây'an waagibá un wá' wí'nă táye úvíkanhúuwí. ¹⁶ Ta'gendi wâytumáa, wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánkí hay'i wínamuupí, hedá wí t'ôekhuwa'i-á i óeyôndiví shánkí hay'i wínamuupí. ¹⁷ Háa wâytu'an waa íka'póya'dáho?, naví hí' bîn'a'ginnamí hedího íhíhchaa-í.

¹⁸ “Hewänbo naa wó'tû'pí un t'ähkídíbo háa wâytu'an waa úvíkhây'ímáa'in. Naa dínhanginná to'wên in dovâyde'mannin dimuu'in. Hewänbo nă'in háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe natû' waa ûnkhây'ä' napúwí'in:

I to'wí naa-ádí ihúuyandi wänbo híwó'pí' naa díkhây'ímáa.

¹⁹ Năä wâytumáa háa napuwagít'óe'in wa' napóepídíbo?, hedânho napóe ihaydá úvíwhâyú-í naa í omuu hăn'oedibo? oyi'i'. ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, to'wêndi wí naadi dósandi' óeséegí'odi, indi naa wá' díséegí'o waagibá díví'o?, hedí to'wêndi naa díséegí'odá, i naa dísandí' wá' óeséegí'o waagibá díví'o'.”

Jesus natú wí to'wídí óekuhpekhây'ímáa'in

²¹ Jesus-di nă'in ovâytu'an dihaydího' iví pí'nă ûnkháapóe, hedí thay'eedí ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, un diwedi wí'di naa díkuhpekhây'ímáa.”

²² Iví khäge'nin dívíwänpipuwä'o', to'wíwí'gedí ihí'máa'in wídínhanginnáhpídí. ²³ I khäge'di Jesus-di óeséegí'i' iví nú'bá na'än. ²⁴ Hedího Simon Peter imannan nă'i khäge'didí óemúnídí, hedí óetu'an, “Jesus nátsikáyin toví'gedan

ihí'máa'in." 25 Hediho? i khäge?di Jesus-ví shánkí nú? ihádidi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhây máa'i?" 26 Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sää iwe dóp'ohtôení, hedi wí to'wí dópägít'óe. Ivi'gedân dáyhí'máa." Hedi wí pává ikê?di ip'ohtógidi Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. 27 Judas i pává ikê? ihaydi wesebo? i Penísendi iví pí'nä ûnts'ú, hedi Jesus-di óetu'an, "Hääwí háa bikhây máa?i wesebo ná'an." 28 Hewänbo to'wí wänbo? in dihúukw'ó'nin diwedi wí'ûnhanginnáhpí háadi Jesus-di kin óetu'annin. 29 Judas-á i chä? múu imáa, hediho wên di'ân Jesus-di óetu'an hääwí i shánkí'digí? dántáy'i? ikumá-í'in, hedá wáy-á wëndá di'ân in sehkanäwó? diwówayi'in wí hääwí ovây mááni gân óetu'an. 30 Hediho Judas i pává ikê?di wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aamin tsontuu imägi

31 Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanânho t'owa dínhanginpúwídí naa t'ähki t'owagí? o'aypuyä'i? hay'i? omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá? hay'i namuu'in. 32 Hediho Yôesi Tádádí hay'i naa dípaa-í iví haybá omúnídí, hedá ná'in ikhây máa wesebo?. 33 Naví áyyä, wí háyú thaada? undádí ochangít'óe, hedi náä in Hudíyoví p'ó'dédí'in dovâytu'an waagibá un wá? wây tumáa, undi dítuwäkhây máa, hewänbo wáy omän diwepiye? wí'únkoedí-ipí náä ímu-í'in. 34 Naadi wên ts'aamin tsontuu náä wây päkhây máa, hedi kinnân namuu: Wí'nä táye úvíséeghúuwí. Naadi wây séegí waagibá, hanbá wí'nä táye

úvíséegíhûuwí. ³⁵ Úvíséegíhondáho to'wên t'ähkí dínhanginnání naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter oétu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapí'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmän?" Jesus-di óetu'an, "Nää-á wí'úkoedipí wáy omän deepiye' díyuuuhûuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye'ba unmú-í." ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedipí wíyuuuhûuwídí nää? Naa okhâymuu naví wówátsi ugî' dáymäänídí."

³⁸ Jesus-di óetu'an, "Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimäänídí? Nă'in ta'gendi wítu'âamí: Wí dee sen wa' ikinpídíbo' u-á poewin untúni wídítaapí'in."

14

Yôesi Tádáví'piye' gipunda'dá, iví ay Jesus-ví'piye' páadé gimú-t'in gínkhây'ä'

¹ Hedáhá' Jesus t'ähkí iví khäge'nin itu'an, "Ánshaa iwe wí'íkwô'nípí. Yôesi Tádáví'piye' úvíwhäyuhûuwí hedá naví'piyá. ² Naví Tádáví k'aygi únna' diwe báyékí ún'ívená. Nă'in ta'gen namuupídáho há'to wâytu'âamíwän ta'gen namuu'in. Hedího nää omän wí íve wí'inbo wâykhây'amídí. ³ Hedí wí íve wâykhây'amídí omäädá wíyá owáy'ää-í un wâyhûuwídí naa-ádí, hedânho wáy o'än diwebá un wá' íkwô'ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye' omännin, hedá in p'ôe naa omän deepiye' wá' únhanginná." ⁵ Thomas-di óetu'an, "Na'inbí Sedó, wígínhanginnáhpí wáypiye' unmännin wänbo'. Hedí hádídan in p'ôe unmän

deepiye' gínhanginnání?" ⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa-á in p'ôe omuu, hedá in ta'gendá, hedá in wówátsi-á. To'wí wänbo wûnkoedipí naví Tádáví'piye' namú-ídí, naví'piye' páadé na'äädida'mânho'. ⁷ To'wí naa omuu'in ta'gendi ûnhanginnândáho naví Tádá wá' dîntáa-íwän. Nää iwediho bîntaa hedá bînmû'."

⁸ Philip-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, i Tádá na'in dînkeeyamí. Hähayda' gíntáy." ⁹ Jesus-di óetu'an, "Philip, gáhänhay waabo' undádí oyiho', hebo wa'di wí'úhanginnáhpí to'wí omuu'in. To'wên naa dínmû'indá i Tádá wá' dâymû'. Hedi háadan dítmáa i Tádá wâykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíviwhâyundepí i Tádá-ádí omuu'in hedi i Tádá-á naa-á dá omuu'indá? Nää'í hí' wâytu'o'í naví'da' wíđînmupí, hewänbo naa dáyhí'máa ihaydi naví Tádá naa-ádí namuu'i' iví t'ôe i'o'. ¹¹ Nää'í naadi wâytmáa'í binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádí omuu, hedá i Tádá-á naa-á dá namuu. Hewänbo naví hí' dînwhâyundepidáho', i hääwí dáy'o'í namuudi bíwhâyú wé'ge gamuu'in. ¹² Ta'gendi wâytmáa, to'wên naví'piye' díviwhâyunde'indá, naa dáy'an waabá in wá' dívíkankhây máa, hedá wa'di shánki he'endi hääwí-á dívíkankhây máa, gá naa naví Tádáví'piye' omändân. ¹³ Úviwhâyundedáho naa dînk'óe'in wây'amídí i ída'po'i', naadi wây'amí-ákun, hedi hääwí naa Yôesi Tádáví ay omuu'i' dó'o'ídi t'owa dínhanginnání i Tádá hay'í namuu'in. ¹⁴ Hääwí namúní wänbo ída'po'di, naa dînk'óe'in wây'amídí úviwhâyundedá, naa dó'amí-ákun."

Jesus-di i Yä'dâa'í P'oewaqhâa iví khäge'ninbí'piye' óesankhây máa

15 “Undi díséegídáho? i tsontuü wâymägi?i dîn?a?ginnamí. 16 Hedí naadi naví Tádá dódaa?amí wíyá to?wí wovâykhäge?namí?i wovâysaanídí, hedí han i Tádá í?amí. Nă?i wovâykhäge?khâymáa?i-á hăädi wänbo t'ăhkí undáđí nayêeni, i-á i Yă?dâa?i P'oewaahâa namuu, hedí in ta?gen nahâhkanyi?. 17 In to?wên Yôesi Tádá dâytaapí?indá nă?i Yă?dâa?i P'oewaahâa wí?óemúndepíđí hedá wí?óetaapíđí há?to dâykéyí. Hewänbo undidân bîntaa, undáđí nayíđí, hedá unbí pí?nă khó?yé i bînmá?ve-í.

18 “Naadi wên tádápi?in yíyápi?in waagi?inbá wíwâyyoekankhâymáapí, naa-á unbí?piye? owáy?ă?. 19 Hây napóe ihayđí in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indi naa wiya wíđímúnípi, hewänbo undáho dímúní, hedá íwówáyêeni gá naa owówáyidân. 20 Hedí i thaa napówá ihaydá únhanginnání naa naví Tádá-áđí omuu?in, hedá undáđí naa-áđí wé?ge gimuu?indá wá? únhanginnání.

21 “To?wên naví tsontuü dînhógi?in hedá dîn?a?gindo?indá, indânho naa díséegí, hedí to?wên naa díséegí?indá naví Tádáđí ovâyséegí, hedá naadi wá? dovâyséegí, hedí dovâykhäge?namí shánkí híwó? dítaa-íđí” kin Jesus natú. 22 Wí khäge?di? Judas gin nakháwă?i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, heháadan na?indá? díkhäge?khâymáa shánkí híwó? wítaa-íđí, hedí hă?in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí?indá yoe?” 23 Jesus-di óetu?an, “To?wên naa díséegí?indá naví hí? dîn?a?gindo?, hedí naví Tádáđáho ovâyséegímá?ve-í, hedí naví Tádá-áđí naa-áđí inbí pí?nă khó?yé ânthayé-í. 24 To?wên naa

díséégípi'indá naví hí' wíđîn'a'gindopí. Hedi i hí' naadi wâytu'andi-á naví'đá' wíđînmuupí, naví Tádádí dísandiví hí'-ân ûnmuu.

²⁵ “Nă'i hăäwí naadi wâytumáa wa'di năä undádí oyidibo? ²⁶ Hewänbo i to'wí wovâykhäge'namí'idá t'ähkí úntáy'i wovâyhá'amí, hedá t'ähká naadi wâytu'andi-á wovây'ánshaakannamí. I-á i Yă'dâa'i P'oewaahâ-ân namuu, hedi naví Tádádí i wovâysaaní gá han dódaa'andân.

²⁷ “Naadi wâykhäge'namí hedânho ánskaa iwe wí'íkwo'nípídí. Naada' dínkoedi han wây'amí'in, in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'indá wíđínkoedipí. Unbí pí'nă khó'yé wí'í'áyíngi-ípí hedá wí'íkhuwôeda'ípí. ²⁸ Naví Tádáví'piye' omän hedá unbí'piyá owáy'ä'gin wâytu'andi ít'oe. Naví Tádá-á naví shánkí hay'i namuu hedi ta'gendi undi naa díséégíđáho' íhíhchaa-í iví'piye' omändi. ²⁹ Nă'i t'ähkí năä wâytumáa wa'di napóepídíbo', hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí' dínwhäyü-ídí. ³⁰ Wíyá shánkí naadi wíwâytu'amípí, gá i Penísendi na'ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu. Idá naa wíđítsonmáapí. ³¹ Hewänbo năä naví Tádádí naa díyôn waa dáykhâymaa, t'ähkí t'owa dínhanginnánídí i-ân dóséégí'in.

“Bíwínú, yaho năwedi gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphää waagi'ba namuu

¹ “Naa wên híwó'nin úuva áaphää waagi'ba omuu, hedi naví Tádá-á i áaphää áyí'di waagi'ba-á namuu. ² In t'owa naví'in dínmuu'in áaphää

wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu. T'ähki wa'yáy khóe na'úuvapaapi' naví Tádá its'ándedi iyâa'o', hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'índi híwó'pí' namuu'i-á iyâa'o shánkí báyékí híwó' napáa-ídí. ³ Undá i híwó'pí' ho únyâamuu i hí' naadi wâytu'andi bînt'óyandi. ⁴ Hãädi wänbo t'ähki naa-ádí ímúní'in únkây'ä', hedí naa-á hãädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahãäpa'pí, nã'in wa'yáy khóe in áaphãä eedi nachândida'mân nahãäpa', hedí hanbá un naa-ádí hãädi wänbo t'ähki ímuupídáho', há'to únkoedí-í híwó'di hãäwí úví'amídí.

⁵ "To'wên hãädi wänbo t'ähki naa-ádí dimuu'in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyékí híwó' díví'amí. Naa-ádí ímuupídí hãäwí wänbo há'to bîn'amí. ⁶ In to'wên naa-ádí hãädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dâyts'â'i' waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dâych'áadi nat'a', hedí dâywé'ge'andi dâyphamääde'. ⁷ Naa-ádí hãädi wänbo t'ähki íkw'ôndá naví hí'-á unbí pí'ná khó'yé bînmáadá, únkoedi hãäwí wänbo ída'i Yôesi Tádá bîndaa'amídí, hedí idá wovâymääní, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnání naví Tádá hay'i namuu'in, hedího' undá báyékí híwó' úví'âamí, hedí kindidiho ta'gendi naví khãge'nin ímúní.

⁹ "Naví Tádádí naa díséegí waagibá naadi wâyséegí. Naví séegí wóegé hãädi wänbo t'ähki ímúní. ¹⁰ Naa naví Tádáví tsontuü dôn'a'gindodi iví séegí wóegé hãädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá naví tsontuü dín'a'ginhondáho', naví séegí wóegé hãädi wänbo t'ähki ímúní. ¹¹ Nã'i t'ähki wâytu'an hedânho' i híhchan dómáa waagibá

un wá? unbí pí'nă khó'yé bînmá've-ídí, hedá t'ăhkí hîhchanda? bînmá've-í. ¹² Nă'in tsonţu naadi wăytumáa: Wí'nă táye úvíséegíhûuwí naadi wăyséegí waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí? dívímăgi?indá shánkí hay'in séegí namúní'in dăymáa. ¹⁴ Hedí undá hăăwí naadi wăyyôn waagi bînkanhondáho naví k'ema'in ímuu. ¹⁵ Năa iwedi páadépiye? naví t'ôe'in ginda? naadi wíwăytukankhăymáapí, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa ikhăymáa'in wí'itu'opídân, hewânbo naví k'ema'innân gin wăytu'âamí, gá hăăwí naví Tádádí dítu'andi? naadi wăyhangin'ânnandân.

¹⁶ Undi naa wídíde?manpí, naadá un wăyde?man, hedá wovăykw'ódi báyekí híwó? úví'amídí, hedí i híwó? úví'o'i-á nakăypúwí. Naví Tádádí naa dînk'ú? hăăwí ida?póe'i? wăy'amídí, hedího úvíwhăyundedáho? idi wovăymăáni. ¹⁷ Kinnân naadi wăytsonmáa: Wí'nă táye úvíséegíhûuwí."

In Yôesi Tádá dăytaapí?indi Jesus-ví khăge?nin ovăyt'áy-í

¹⁸ "In t'owa Yôesi Tádá dăytaapí?indi wovăyt'aydáho wí'ún'óde-ípí unbí páadébo naa dít'ay'in. ¹⁹ In Yôesi Tádá dăytaapí'in t'owa waagi'iná ímuudáho?, indi wovăyséegí-í, inbí'in dínmuu'in dăyséegí waagibá. Hewânbo in waagi'iná wí'ímuupí. Naadi wăyde?man Yôesi Tádá bîntăa-ídí, hedânkun indího wovăyt'ay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípí háa wăytu?annin: Wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánkí hay'i wínamuupí. Hedího to'wên naa dít'ôephadekannannindi un wá? wovăyt'ôephadekannamí, hedí to'wên naví hí? dîn'a?ginnannindi unbí? wá? wovăy'a?ginnamí.

21 Naví'in ímuudibo t'ähkí ná'i híwó'pí' hääwí t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dísandí? wídaytaapídân. 22 Naadi naví hí' dovâytu'âamídi o'ääpídáho ná'i t'aywó'di wídínmuupíwän. Hewänbo o'ää-ákun, hedänho nää wí' wänbo wí'ünkoedipí natúnídí, 'Naa wídínhanginnáhpí dáyt'aywó'nannin.' 23 To'wên naa dít'ay'indá naví Tádá wá'ho dînt'ay. 24 Wa'di indádí oyi' ihaydi báyéki hääwí dáy'an wíyá to'wí wänbo hánhay wänbo i'ánpí'. Kí'bi t'ôe dáy'anpídáho ná'i t'aywó'di wídínmuupíwän. Hewänbo háa naa dáy'annin dâymû'-ákun, hedi naa-ádi naví Tádá-ádi wí'gindíbo dít'ay. 25 Hedi kin díví'andi naa háa inbí tã'kan naví'gedi nata'muu waa dînpóe, kinnân:

Wên híwó'pí'in wídáy'anpí wänbo naa dít'ay.

26 "Owáy naví Tádáví'we opówá ihaydi i to'wí wovâykhäge'khâymaa'i-á naadi wâysangít'ôe. Ná'i naví Tádáví'wedí unbí'piye' nakä'äägít'ôe'i-á i Yä'dâa'i P'oewahâa namuu. Hedi napówá ihaydi naví'gedí ihée'amí. 27 Hedá undá wá' t'owa naví'gedí bîntu'âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an'an diwedíbo' un naa-ádi íyidân.

16

1 "Ná'i hääwí naadi wâytu'an hedänho unbí whäyü wí'ünháanípídí. 2 In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa'amí, hedá wá' shánki wänbo únpuwí, wây wí thaa naná' diwe wovây't'ahánúdáho di'âaní Yôesi Tádágí' dívít'ôemáa'in. 3 Háadan kin dívíkhâymaa? Gá Yôesi naví Tádá dînmuu'i wídîntaapídân, hedá naa wá' wänbo wídítaapí. 4 Ná'i napuwagít'ôe'i wâytu'máa

wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá naadi wâytu'an ni'gedi ún'anpowagít'óe. Naadi ná'i hääwí wíwâytu'anpí páadé naví t'ôe donts'an'an dihaydi, gá wa'di undádí oydân."

Háa i Yä'dâa'i P'oewaqhâa khâymaa'in

⁵ "Nää tobá i naa dísandiví'piye' omän wänbo', wénä wí wänbo undi wídítsika'máapí wähääpiye' omännin. ⁶ Ná'i hääwí wâytu'andidiho' unbí pí'nä khó'yé nää báyékí únkháapo'. ⁷ Hewänbo in ta'gen wâytu'máa: Ungí' shánkí yänbedi híwó' namuu naa omú-ídí, gá naa omääpídáho' i to'wí wovâykhäge'khâymaa'i wína'ää-ípídân, hewänbo omäädáho' i dósaaní unbí'piye'. ⁸ Hedi owáy napówá ihaydá t'owa ovâythayyamí piháa di'ánshaamuudi wídika'póya'pí'in inbí t'aywó'di i'gedi, hedá i híwó'di namuu i'gedá, hedá Yôesi Tádádí t'owa ovâytechänukhâymaa i'gedá. ⁹ Idi ovâythayyamí dívít'aywó'nannin, naví'piye' wídívíwhâyundepídí. ¹⁰ Naa híwó'di' omuu i'gedi ovâythayyamí, gá naa i híwó'di' omuu'i naví Tádáví'piye' omändân, hedi wíyá wídímúnípi. ¹¹ Yôesi Tádádí t'owa ovâytechänukhâymaa i'gedi ovâythayyamí, gá ho natúđân idi i Penísendi óetuchänukhâymaa, i-á in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu.

¹² "Naa wa'di báyékí wâytu'âamí'in oda', hewänbo nää wí'únkoedipí ihay bînónídí. ¹³ Hewänbo owáy i Yä'dâa'i P'oewaqhâa napówá ihaydi, i-á in ta'gen t'ähkí naháhkanyi'i' namuu, idi wovâykhäge'khâymaa in ta'gen namuu'in naví'gedi ta'gendi únhanginpúwídí, gá iví ánskaa ûnmuu'ida' wí'ihí'khâymaa'pídân, hewänbo háa

Yôesi Tádádí óetu'an waagi natúní, hedá háa napuwagit'óe'in wovâytu'âamí. ¹⁴ Háa natúní'in naví'wedi ihóní hedi wovâytu'âamí. Handidi wovâyhangin'ânnamí naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Naví Tádáví háhkan ûnmuu'i-á naví' wá' dînmuu. Hedânho naa otú, i Yä'dâa'i P'oewaahâa háa wovâytu'âamí'in naví'wedi ihóní."

Jesus-ví khäge'nin inbí pí'nä khó'yé dikháapúwí, hewänbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymúní." ¹⁷ Wên iví khäge'nin wí'nä táye dívítu'an, "Hânnan hêe ná'in dítu'annin natu'da"? Natú, 'Hanwaapídíbo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymúní' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omändân.' ¹⁸ Hedi hânangú iví hí' 'hanwaapídíbo' ûntu'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wíginhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus ûnhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho' ovâytsikáyin, "Ti úvítika'máa háa otu'da'in wâytu'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymúní'?" ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, undá íséeyêeni hedá úvísíhtuwínú-i, hewänbo in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ík'áykháapóe wänbo ná'i-á únphadé-i hedi híhchan bînmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhâyyi'i hânho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanândi. Hewänbo iví ay ûn'aypuyä ihaydá, iví hay i'gedi wíyá wí'ûn'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedân iví ay ûn'aypuyädi. ²² Hedi hanbá undá nää únpo'. Un ík'áykháapo' naa wáypiye' omändi, hewänbo

owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pí'nä khó'yé íhíhçaa-í, hedí to'wí wänbo wí'ûnkoedí-ípí unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídí.

23 “Hedí ihaydí wí'úntâynípi háäwí wänbo dítsikáyi'nídí. Ta'gendi wâytumáa, háäwí naví Tádá bîndaa'andi', naví'piye' úvíwhäyundedi, idi wovâymääní. 24 Nää pu'wahay wa'di háäwí wänbo wí'ída'póepí naví'piye' úvíwhäyunde wänbo'. Nää bindaa'an, hedânho bînhóní, hedá báyéki híhchan bînmá've-í.

25 Nää'i háäwí wâytu'andi wâyhá'amídí ûnthaykantáy, hewänbo owáy wí thaa naná' diwe kindídi wíyá wíwâyhée'amípi, thay'eedân naví Tádávi'gedí wâytu'âamí. 26 Hedí ihaydí shánki híwó' bîntaađi un íhääwída'púwí naví'piye' úvíwhäyundedi, hedí wíyá wínatâynípi naa naví Tádávi'piye' wâyüusu'amídí, hewänbo idi wovâyseegídí unnânho iví'piye' úvíyüusu'amí. 27 Hedí idi wovâyseegí gá undi naa díseegídân hedá úvíwhäyundeda naa iví'wedí o'ää'in. 28 Nää oepáa k'aydipiye' naví Tádávi'wedân o'ää-áakun. Hedí nää-á náwedí naví Tádávi'piyebá ovâyman.”

29 Iví khäge'nindi óetu'an, “Nábáha' thay'eedi bihí'máa, nää-á uví hí'-á ûnthaykantáy'i' wí'úmuupí. 30 Nää gínhanginpóe ı háäwí t'ähki úhanginná'nin, hedá háäwí to'wídí wóetsikáyi'ní'in nada'i' ı úhanginnânho wa' wóetsikáyi'pídíbo'. Hedânho ivíwhäyunde Yóesi Tádávi'wedí un'ää'in.” 31 Jesus-di ovâytu'an, “Nää-á ítû' naví'piye' úvíwhäyunde'in, 32 hewänbo nää iwedí un t'ähki íwadedée-í, hedí wí'ínbo' unbí p'óegé bînkéyi hedí naa wí'bo díyoe'amí. Hewänbo

naví Tádá naa-ádí nayidi ta'gendi wí'bo há'to oyêení. ³³ Naadi t'ähkí ná'i wâytu'an hedânho naa-ádí ímuudi ánshaa iwe wí'íkwo'nípídí. In Yôesi Tádá dâytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihaydibo bînt'ôephadekhâymaa, hewânbo kay'indi úvíwínú-í, naa i yä'dâapi'n nää oepáa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khäge'ningi' iyûusu'an

¹ Jesus iví khäge'nin ná'i t'ähkí itu'an dihaydi makówápiye' ibéedí kinnân iyûusu'an: "Tádá, ihaydiho dinná. Nää ovâykeeyan naa uví ay omuu'i hay'i omuu'in, hedânho ụ-á hay'i unmuu'in naadi dovâykeeyamí. ² Ụdi dísóge t'ähkí t'owaví tsondi omúnídí, hedânho naadi t'ähkí in ụdi dímägi'in in wówátsi nahándepe'in dovâymaänídí. ³ Ụdä' i ta'gendi Yôesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i ụdi dísandi' t'owa dovây'aywoenídí, hedi in to'wên ụ-ádí naa-ádí dítaa'indáho wówátsi nahándepe'in dâymáa. ⁴ Wa'di nää oepáa k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan ụ-á hay'i unmuu'in, gá in t'ôe ụdi díkanyônnin t'ähkí dóbowadân. ⁵ Tádá, naa hay'i omuu wa'di ụ-ádí oyi' ihaydibo', wa' hääwí wânbo nakhí'yenpí ihaydibo'. Nää uví'piye' owáymán, hediho ovâykeeyamí naa hay'i omuu'in, háa omú'de waagibá.

⁶ "In to'wên nää oepáa k'aydi ụdi naa dímägi'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadébo' uví'in úmuu, hedá ụdä indá dímägi, hedi uví hí' wôn'a'ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpóe hääwí t'ähkí ụdi dímägi'i ta'gendi uví'wedi na'ä'in, ⁸ gá hääwí ụdi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andân,

hedí dâyséegí'an. In dínhanginná ta'gendi uví'wedi o'ää'in, hedá dívíwhäyunde' udi dísannin.

9 “Naadi ingí' dovâyüusu'o'. Nää t'ähki t'owagí'in wídäyyüusu'opí, hewänbo in udi dímägi'ingí'indá'mân dáyyüusu'o', indá uví'in úmuudi. 10 T'ähki naví'in dînmuu'in uví'in wá' úmuu, hedí uví'in úmuu'indá naví'inbá dînmuu. Hedí háa inbí wówátsi dâyhon waagidibo nakeepo' naa hay'i omuu'in. 11 Nää uví'piye' omän, hedí nää oepáa k'aydi wó'yëenípí, hewänbo ná'indá näädíbo wa'di diyí'. Naví Tádá, u shánki yä'dâa'i unmuu'i', uví kay úmuu'idi áyîngidibo' ovâymá've-í, i kay udi dímägi'idibá, hedânho wí'da' waagibá dimúnídí, naa-ádi u-ádi wí'da' gamuu waagibá. 12 Wa'di indádí oyi' ihaydi áyîngidí híwó' dovâymaa uví kay úmuu'idi, i kay dímägi'idibá, hedá dovây'áyîngimáadi wí'da'mân in diwedi napedee, i-á i hã'bi namuu napedeegít'óe'i', hedího háa uví tã'nin diwe iví'gedi natã'muu waa ûnpóe.

13 “Hedí nää uví'piye' omän, hedí dáyyüusu'odi ná'i t'ähki otû' wa'di nää oepáa k'aydi oyidibo', hedânho inbí pí'ná khó'yé t'ähki hihchan dâymá've-í, naa dómáa waagibá. 14 Naadi uví hí' dovâymägi, hedí in t'owa wóetaapí'indi ovây'tay, hã'in t'owa waagi'in wídimuupídí, naa wänbo wá' in waagi wó'muupí waagibá. 15 Naadi wíwída'máapí nää oepáa k'aydi iwedi ovâyâa'amídí, hewänbo wída'máa udi áyîngidibo' ovâymá've-idân, hedânho i Penísendi wí'ovâyhónípídí. 16 In wóetaapí'in waagi'inbá wídimuupí, naa wänbo wá'-á yoe. 17 In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uví'piye'

dívímäänídí. Uví híʔ-á in taʔgen namuu. 18 Uđi naa nää oepáa kʼayđipiyeʔ dísan waagibá, naadi náʔin navíʔin dínmuuʔin wáʔ tʼämäpiyeʔ nää oepaa kʼayđi dovâysankhâymaa. 19 In navíʔin dínmuuđi naa uvíʔpiyeʔ dáymäʔ hedânho in wáʔ taʔgendi uvíʔpiyeʔ dívímäänídí.

20 “Naadi náʔingíʔindaʔ wíđáyyúusuʔopí, hewänbo wéʔgeʔin tʼowagíʔ wáʔ dáyyúusuʔoʔ, in toʔwên náʔinbí híʔ dínmuuʔídi navíʔpiyeʔ dívíwhâyukhâymaaʔin, hediho wíʔđáʔ waagibá dipúwíđí. 21 Naví Tádá, ʔ-á naa-áđí unmuu, hedá naa-á ʔ-áđá omuu, hedi hanbá innân wáʔ naʔindádí dimúníʔin naa odaʔ. Hedi kin naa dáyyúusuʔoʔ hedânho tʼähkí tʼowa dívíwhâyú-ídi uđi naa dísannin. 22 Naadi heʔennin dovâyppáa-í, uđi naa hayʔi dípaa waagibá, hedânho wíʔđáʔ dipúwíđí, ʔ-áđí naa-áđí wíʔđáʔ gamuu waagibá. 23 Naa indádí omuu, hedi ʔ-á naa-áđá unmuu, hediho taʔgendi wíʔđáʔ dipúwí, hedi handídi tʼähkí tʼowa dínhanginnání uđi naa dísannin, hedá dínhanginnání wáʔ uđi náʔin naa-áđí dimuuʔin ovâyséegíʔin, uđi naa díséegí waagibá.

24 “Naví Tádá, naa odaʔ in uđi dímägiʔin naa-áđí dikwoʔníʔin wáy naa ochangítʼóe iwebá, hedânho uđi naa hayʔi dípaaʔin dâymúnídí. Uđi naa hayʔi dípaa gá ho waʔđi náʔi nan oepáa nâakhíyépíđíbo naa díséegíđân. 25 Tádá, ʔ taʔgedáʔ bíʔoʔiʔ unmuuʔiʔ, tobá báyékí tʼowadı wíwóetaapí wänboʔ, naadi wítaa, hedi náʔin navíʔin dínmuuʔin dínhanginná uđi naa dísannin. 26 Háawi unmuuʔin naadi dovâyhanginʔânnan, hedá shánkí híwóʔ dovâyhanginʔânkhâymaa, hedânho uđi naa díséegí

waagibá hã'bi séegí bá inbí pí'nã khó'yé dâymá've-
ídi, hedá naa-á indádá omúní."

18

Jesus óepankê?

¹ Jesus iyûsubowa ihaydi iví khäge'nindádi iwedi dimää, hedi owáy Kidron kó' p'änäpiye' dimää. Iwáygé wí nava'ay na-olive-taysaa'i nak'óe, hedi Jesus-ádi iví khäge'nindádi i nava'ay iwe dits'ú. ² Judas i Jesus óeku'p'égi'i' ûhanginná wáygé iwe naná'nin, háyãn wãbo Jesus iví khäge'nindádi iwepiye' namäädi. ³ Hediho Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay'i dâ'y'áyí'do'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedi phakó-á kohséephé naphaamuu'i-á inbí k'uuphé-á dínmahkänmuu'i wóegé iwe dipówá. ⁴ Jesus ûhanginná hääwí t'ähkí háa ûnpuwagít'óe'in, hediho i'ahtuyedi inbí páadépiye' iwínú, hedi ovâytsikáyin, "To-an bîntuwãmáa?" ⁵ "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu'an. Idá ovâytu'an, "Naa-ân i omuu." Judas i óeku'p'égi'i' iwebá indádi nayi'.

⁶ "Naa-ân i omuu" gin ovâytu'an dihaydi tí'ûupiye' dívihádididi dikanu. ⁷ Hedáhá' wiyá ovâytsikáyin, "To-an bîntuwãmáa?" Indi óetu'an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." ⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Wâytu'anho naa-ân i omuu. Hediho naada' dítuwãmáadá, nã'in wé'ge'in binpunmää." ⁹ Ha'wâagi ovâytu'an dihaydi háa häädankánbo' iyûusu'an waa napóe. Kinnânho iyûusu'an: "Wí' wãbo in dímägi'in diwedi wíðinpedée-ípí." ¹⁰ Simon Peter wí tsiyó phá' imáa, hedi

iwhahkêʔdi i owhaʔ p'óʔdédîʔví t'ôeʔi Malchus gin nakhâwăʔi' óewhăđidi iví koʔdǐngédíʔin oeyay heʔyinbo ônt'óʔts'âʔ. ¹¹ Jesus-di Peter óetuʔan, “Uví tsiyó pháʔ hăʔi súde iwebá mänwáytoʔ. Năʔin t'ôephade naví Tádádí naa dǐnsannindá dǐnkhâyʔăʔ donphadé-íʔin.”

Jesus oe Annas-víʔpiyeʔ óehoʔ

¹² In sundado-ádí inbí tsondi-ádí in hayʔi méesatewin áyíʔnindádí Jesus óepankêʔdi óekhówhiʔan. ¹³ Iwedi oe Annas-víʔpiyeʔ páadé óehoʔ. Ihay paayo-á Caiaphas naʔowhaʔp'óʔdédîʔăn, hedi Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. ¹⁴ Caiaphas-dá in Hudíyoví p'óʔdédîʔin hăăđankánbo ovâytumakheʔodi ovâytuʔan, “Shánkí yänbedi híwóʔ namúni wíʔđăʔ wí toʔwí t'ăhkí in t'owagiʔ nachúu-ídí.”

Peter natú idá Jesus óetaapíʔin

¹⁵⁻¹⁶ Simon Peter-ádí wiyá khăgeʔdi-ádí Jesus-ví tíʔúugé damän. I owhaʔ p'óʔdédîʔdi náʔi khăgeʔdiʔ óetaa, hediho i khăgeʔdiʔ ûnkoedi nats'únídí i tewhá tehpaá búge i owhaʔ p'óʔdédîʔ nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yáʔwébo-á phódi núʔ óeyoeʔan, hediho i khăgeʔdi nawáypee náʔi ăʔyú iphódiʔáyînmáaʔiʔ óehéeʔamídí, hedi Peter oe tehpaá búgepiyeʔ óets'úde. ¹⁷ I ăʔyúdí Peter óetuʔan, “Hăʔi sen óepankêʔiví khăgeʔdibá unmuupiʔan.” Peter natú, “Naa-á yoe.”

¹⁸ Nat'êediho in t'ôeʔindá in hayʔi méesatewin sundado-á phaaʔuudi dâypphaʔt'égi, hedi phaa núʔ disúwáwin. Peter wáʔ iwebá iwínú.

I owha' p'ó'dédî'di Jesus óetsika'máa iví háhkan ni'gedi

¹⁹ I tewhá íve i owha' p'ó'dédî'di Jesus óetsika'máa iví khäge'ninbí'gedi hedá iví hí' in t'owa ovâyhá'o' i'gedá. ²⁰ Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkíví páadépiye' dáyhée'owän, hedi häädi wänbo t'ähkí dovâyhá'owän inbí méesate hí'índi' eeye hedá inbí méesate hay'i' ee-á, wáygé t'ähkí in Hudíyo dívíwé'ge'o' eeye. Hääwí wänbo kaadibo wó'túhpí. ²¹ Heháadan ná'i hääwí naa dítsika'máa? In to'wên dîntóyannin ovâytsikáyí'ní háa dovâytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'in." ²² Jesus ná'in natú ihaydi, wí méesatewi sundado iwe nú' nawindiđi Jesus óets'emapháve, hedi óetu'an, "Ha'wâagá i owha' p'ó'dédî' wínâahée'amípi." ²³ Jesus-di óetu'an, "Wên háawên híwó'pí'in naa otúdáho', úkhây'ä' ovâytu'âamí'in hääwí namuu'in. Hewänbo háa otú waa in ta'gen namuu-ákun, hedânho wí'úk'óepí díts'emapháve-í'in."

²⁴ Hedáhá' Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuđi i owha' p'ó'dédî' Caiaphas-ví'piye' óesaanídí.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí'in

²⁵ Oe yá'wé Peter wa'di nasúwáwin, hedi in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti ı wá' há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupí'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." ²⁶ Wí sen i owha' p'ó'dédî'ví t'ôe'íbabá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'â'iví maatu'i' ûnmuu, hedi idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-ádí oe na-olive-taysaa iwe

wíwímû'pí'an?" 27 Peter wíyá natú "yoe" gin, hedí wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví'piye' óeho'

28 Wa'déedíbo naná, hedí Jesus-á Caiaphas-ví'wedí óeho' i Rome-wi tųuyônbí tewhá hay'i iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tųuyônbí tewhá ee wídits'úhpí, gá inbí kuu dínmuudi dínkhâak'óedân dits'úní'in, hedího dits'úndáho' wídín'âhpí ná'i Passover shánkî'di koegi' dâyk'óe-í'in. * 29 Hedího Pilate oe yá'wépiye' napee, hedí in t'owa ovâytsikáyin, "Háawin t'ehpidé-an ná'i senbí'gedí dînmá'?" 30 In Hudíyodi óetu'an, "Ná'i sen wên t'aywó'nin i' anpídá há'to uví'piye' âymá'íwân." 31 Pilate-di ovâytu'an, "Un wí'bo bín-pihúu í', hedá bintuyó'nandi bín'an unbí tsontųu úntû' waagibá." In Hudíyodá óetu'an, "Hewänbo un Rome-'indá na'in Hudíyo wídínk'úya'pí wí to'wí âyhéyí'in, yä'dâapí i'andi âyshaa wänbo'." 32 Ná'in ditú' dihaydi Jesus-ví hí' háa nachuwagít'óe í'gedí ta'gen napee. †

33 Pilate iví tųuyôn tewhá ee nawáyts'ú, hedí Jesus óetukännandi óetsikáyin, "Ti ɯ-á in Hudíyoví tsondi hay'i-ân unmuu?" 34 Jesus-di óetsikáyin, "Ti ɯ-ân wí'bo unhangin'ânda', háa in Hudíyodi naví'gedí wóetu'andibo dítsika'máa?" 35 Pilate-di óetu'an, "Ti naa-ân Hudíyo omuu gin un'ânde gáhân? Uví t'owadíbo hedá in owhá?"

* 18:28 I tųuyôndá Hudíyo wínamuupí, hedí in Hudíyo-á dínkhâak'óe ná'in Hudíyo dimuupí'inbí hääwí dâytâgé-ídí.

† 18:32 Jesus ho natú wên phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handídi in Rome-'indi in yanákikannin ovâyhánunde', hewänbo in Hudíyodá ná'in yanákikannin dimuu'in ovâyk'usâyunde' ovâyhánú-ídí.

p'ó'dédí'indádí naví mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?" ³⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in nää oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Ha'bi tsondi omuudáho' in to'wên dovâytsonmáa'in dívihãnsaa-íwän naa in Hudíyoví mange wídíkáanípídí. Hewänbo otú waa, näädiwin tsonnin waagi wó'muupí." ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, "Hedáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, ha'bi' omuu. Hedí nää oepáa k'aydipiye' o'ää hedá o'aypuyä, in ta'gen namuu i'gedí dáyhée'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dînt'óyande'." ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, "Hândidan to'wí ûnhanginnání hääwí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

Pilate nã'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyi' iwepiye' nawáypeedi ovâytu'an, "Naadi wên t'aywó'nin nã'i sen i'annin wänbo wídônshaapí. ³⁹ Hewänbo paayo p'óe waagi nã'i Passover shánkí'di naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wâyma'p'ädi-ídí. Ti nää nã'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma'p'ädi-i'in ída'?" ⁴⁰ Dívítuwínú, "Hä'i-á yoe. Barabbas-ân gida' nâama'p'ädi-i'in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

¹ Hedího Pilate natsónpóe waa in sundadodi Jesus óepiye hedí púwhí'dí óewhãhwhã'nan.

² In sundado wên wäãkhän dâyo'ophidé'andi

óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawă'in k'éwé'in to-á óetógi, tsondi hay'iví aa waagi'inbá namuu'in, ³ hedi wí'in wí'ingin in sundado iví páadépiye' diphademāndi óeyanākítumáa, "Hānnan un'ān, u Hudíyoví tsondi hay'i' unmuu'i'," hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ovāytū'an, "Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bīnmúnídí, hedānho únhanginnánídí naadi wên t'aywó'nin i'annin wānbo wídōnshaapí'in." ⁵ Hediho Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wăākhān ōn'ophídé'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawă'in k'éwé'in to-á nato'on. Hedi Pilate-di in t'owa ovāytū'an, "Bīnmú'dí, nāwe i sen nawin." ⁶ In owha' p'ó'dédí'indádí hedá in hay'i méesate'in sundado-ádí óemū' ihaydi hāyān wānbo dívítuwínú, "Wên phé'wan deedi nāt'óhtāgek'u'." Pilate-di ovāytū'an, "Unnān bīnhūu bīnt'óhtāgek'úwídí. Naadá wên háawēn t'aywó'nin i'annin wānbo wídōnshaapí." ⁷ In Hudíyodi Pilate óetu'an, "I-á natú Yōesi Tádáví ay namuu'in, hedi wên tsontuū gínk'óe'in natū', wí to'wí kin ihée'o'i-á nachúu-í'in ūnkhāy'ă'."

⁸ Pilate nā'i hí' nat'oe ihaydi shánkí wānbo nakhuwōeda'póe, ⁹ hediho' iví tuuyōn tewhá ívepiye' nawáyts'ú, hedi Jesus óetsikáyin, "Ta'gendi wăhăāwi-an unmuu'?" Hewānbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ Pilate-di oetsikáyin, "Ti wídíhée'amípí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an naada'mān dīnk'óe háa wíma'p'ádi-í'in hedíháa u dovāymānín'in phé'wan deedi wóet'óhtāgek'úwídí?" ¹¹ Jesus-di óetu'an, "Yōesi Tádádí wíwōnk'ú'pídáho há'to úku'níwān háa

wänbo naa dí'amídí. Hediho i sen uví mange naa díkándi-áho uví shánkí it'aywó'nan."

¹² Pilate nǎ'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada? Jesus óema?p'ǎdi-í'in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, "Nǎ'i sen nâama?p'ǎdidá, ɥ i tsondi Caesar-ví'näpiye? wí'unmuupí. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natû'di-á Caesar-ví hánbi? namuu." ¹³ Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye? óepiye, hedi in t'owa ovâytuyó'do? iwe Pilate isóge. Iwáho dâytú'o nak'uupháagíkw'ó? diwe gin, hedi Hebrew tųudáho "Gabbatha" gin dâytú'o?.

¹⁴ Wa'di Passover shánkí'di yâadi naná. Ihay thaa-á dâyhäwíkhây'o wíyá tháwängí?, kaykhanwówá thaa nanání'i?. Nää taage iwáypiye? naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytú'an, "Binmú'dí, nǎwe unbí tsondi hay'i únwin."

¹⁵ Dívítuwínú, "Nǎwedi náyâa'an, phé'wan deedi nát'óhtägek'u?." Pilate-di ovâytsikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wâyt'óhtägek'úwí?" In owha? p'ó'dédí'indi óetu'an, "I-á na'inbí tsondi hay'i wígínmuupí. Na'indá wí'dá? tsondi hay'i gín'án, i-á Caesar-ân namuu." ¹⁶ Hediho Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé'wan deedi óet'óhtägek'úwídí.

Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú?

¹⁷ Hedáhá? Jesus óeho'di iwedi napee wên phé'wan igí'in ipi'íhhondi, hedi in okú "P'óhkhúbay" gin dâytú'o? iwe dipówá, Hebrew tųudá ditú? "Golgotha" gin. ¹⁸ Iweho in sundadódi Jesus in phé'wan deedi óet'óhtägek'ú?, hedá wá? wây-á wíye sená'dá Jesus-ví wí'nǎ kíngédí hanbá ovǎn'an, hedi Jesus-ví phé'wan pinudi

ônkídi. 19 Pilate natsonpóe wên phéphá' eedi ná'i tuu dâytá'namí gin: "Ná'i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay'i?," hedi kin dâytá'nandi in phéphá'-á ee phé'wá' kw'áye dâyt'óhtägek'û'. 20 Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'û' iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, hediho báyéki Hudíyo iwe diyí', hedi in phéphá' ee háa nata'muu'in dâytuu'an. Hebrew tuudá, Latin tuudá, hedá Greek tuudá nata'muu. 21 In Hudíyo owha' p'ó'dédí'indi Pilate óetu'an, "Wí'úkhây'ähpí náata'namí'in ná'i hí' 'Hudíyoví tsondi hay'i' gin, hewänbo kinnân náata'namí: 'Ná'i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay'i omuu.' " 22 Pilate-di ovâytu'an, "Háa otsonpóe waa dâytá'namí'in wídó'egókhây máapi."

23 In yôenu sundadodi Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'û' ihaydi iví aa dívíwiye, hedi pi'dinbo wí'íngí dâyhógi. Hewänbo iví k'éwé'in to he'yinbo namuudi wáygé wänbo wí'ünpanye'enpí. 24 Hediho ditú, "Hä'in k'éwé'in to-á wí'áysíve-ípi, hewänbo iví'áywami äymúnídi to-angú in nat'anpúwi'in." Hedi han díví'andi ná'in Yôesi Tádávi tá'nin diwe ho nata'muu'in napóe:

Navi aa dívíwiye di pi'dinbo wí'íngí dâyhógi,
hedá navi k'éwé'in togi'in díví'áyan.

25 Jesus-ví phé'wan nú' ná'in yôenu kwiyä' di-win: Jesus-ví yiyá-á, hedá Jesus-ví yiyávi tí'úu-á, hedá Clopas-ví kwiyó Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. 26 Jesus iví yiyá iwe nawindi imú', hedá iví khäge'di' iséegí'i wá' imú', hediho iví yiyá itú'an, "Yiyá, náä iwedi hä'i sen uví ay waagi'ba úmúní." 27 Hedáhá' iví khäge'di' itú'an, "Ná'i-á uví

yíyá waagi⁷bá úmuu náä.” Hediho i khäge⁷didí iví wháagépiye⁷ Mary óeho⁷ óe⁷áyîngi⁷ámídí.

Jesus nachuu

²⁸ Jesus-áho ûnhanginná ná⁷i t'âhkí iphade⁷in hedânho háa Yôesi Tádáví ta⁷nin diwe iví⁷gedí nata⁷muu waagibá napúwídí. Ihaydáhá⁷ natú, “Naa op'oesa⁷aa.” ²⁹ Iwe nú⁷ wên sã⁷ãwé whoegi⁷in naméena⁷oyohay⁷isaa⁷in nachá, hediho wên háãwên nap'ohsaadee⁷in i méena iwe dâyp'ohtógi, hedi wên poesú hyssop kin dâytu⁷o⁷ eedi dâyt'i⁷k'û⁷di Jesus-ví sóe iwepiye⁷ ôntegedi, ³⁰ i méena ip'ohún. Ihaydáhá⁷ natú, “Naví t'ôe dînbo⁷wanho⁷,” hedi ip'ôhwhayedibo⁷ ipichuwamági.

Jesus oe wa'määgé óeyún

³¹ I thaa in Hudíyo dâyhããwíkhây⁷o⁷i kaykhanwówá thaagi⁷ naná, hedi ná⁷i kaykhanwówá thaa na⁷ã⁷i shánkí hay⁷i thaa dínmuudi wídida⁷pí in chu⁷in ee phé⁷wan deedi ovây⁷oe⁷ámí⁷in. Hediho Pilate óedaa⁷an natsonpúwídí in dit'óhtägekw'ó⁷nin ovâypóthâani⁷in shánkí a⁷yugi dichúu-ídí, hedá phé⁷wan deeyedá ovâywhãve-í. ³² Hediho⁷ in sundado dimäädi in sená⁷ Jesus-ádí⁷bá phé⁷wan deeyebá ovânt'óhtägek'û⁷in wí⁷gíndíbo⁷ ovãnpótháa. ³³ Hewãbo Jesus-ví⁷we dipówá⁷dí óemû⁷ ho nachuu⁷in, hediho⁷ iví pó wí⁷ôntháapí. ³⁴ Wí sundado iví yún phedí Jesus wa'määgé óeyún, hedi p'oe-á⁷dí ûndá⁷dí wónkí ûnpee.

³⁵ (Kin napóe⁷in naa ná⁷in dótã⁷do⁷i dómû⁷, hediho i⁷gediho dótã⁷do⁷, hedânho un wá⁷ ná⁷i

hääwí úvíwhäyú-ídí. Háa otú? waa ta?gen namuu, naa dínhanginná in ta?gen otú?in.)

³⁶ Ha?wâa Jesus óe?an dihaydi ná?i Yôesi Tádáví ta?nin diwe nata?muu waa napóe:

Wéhpêe wänbo iví phékhúu wí?ónthâanípí.

³⁷ Hedá wá? wíyá wáygé Yôesi Tádáví ta?nin diwe kinnân nata?muu:

In t'owađi i to?wí óeyúndi? óemúni.

Jesus óekhä?k'û?

³⁸ Wí sen Joseph gin nakháwă oe Arimathea búu?ú?aywi namuu, hedi Jesus-ví?piye? iwhäyunde?, hewänbo in Hudíyoví p'ó?dédí?in ovâykhuwôeda?đi náahaydi wínada?pí t'owa dínhanginnání?in iwhäyunde?in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa?an i pení óekhu?wamääníđi, hediho Pilate-di óemăgidi óeho?. ³⁹ Hedá Nicodemus wá? napówá wí woe sa?wó? nasu?i tăgintă (100) taa nakháa?i? ikándí, ná?i woe-á myrrh-áđi aloe-áđi nawóemuu. (Nicodemus-á hănhay Jesus-ví?piye? khu?dédí namää?i-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-áđi Nicodemus-áđi i pení óeho?đi híwó?đi aa ts'ă?i iwe óe?ánnan i sa?wó? nasu?i woe wóegé. Kindidân in Hudíyodi wí pení óekhăkhukhâymaa?i óekhây?o?. ⁴¹ Jesus phé?wan deedi óet'óhtăgek'û? iwáy tso?wa wáy wí nava?ay nataysaa?i nak'óe, hedi iwe wí khăkhugí? t'ovápho ts'aabi nachá, iwe to?wí wänbo wa?đi wí?óekhă?k'û?pí. ⁴² Hediho tso?wabo nanândi, hedá ihay tháwándá in Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínnândi dívíkhây?amí?in dínkhây?ăđi, Jesus iwe óekhă?k'û?.

20

Wáy Jesus óekhã'k'û' iwe wí'óeshaapí

¹ Dumîngu naná' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhã'k'û' iwepiye' namää. Hé'déndí hé'dibo wa'di nakhunândibo namää. Napówáđí i k'uu pháagí' dâyt'íđi'i wéhánäpiye' nahângewindi imû'. ² Hediho Mary iwedi i'ääđi Simon Peter-áđí i wí' khäge'di Jesus-di óeséegí'i-áđí ovãnshaa, hedi ovãntu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyâ'an, hedi wáygé óewáyk'û'in wígínhanginnáhpí."

³ Hediho Peter-áđí i wí' khäge'di-áđí Jerusalem búu'úđí dapeedi i t'ovápho iwepiye damää dãn múníđí háa iwe nak'óe'in háa yoe. ⁴ Wí'gíndíbo dãn'äähon, hewänbo i wí' khäge'di shánkí nasháđí Peter-ví páadé i'äähondi páadébo napówá. ⁵ It'ää itsíhkêeníđí, hedi i aa Jesus óe'ánnandi' oe íve nange nakw'ôndi imû', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpí. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówá, hedi i-á ee t'ovápho íwepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'ôndi imû', hedá in aa Jesus nap'ó'anmuu'indá wá' imû'. Nã'indá na'íhpa'andi oe wéhánäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-áđá wínak'óepí. ⁸ Hediho' i wí' khäge'di páadé napówá'i wá' t'ovápho ee nats'ú, hedi nã'i aa nakw'ôndiho' imû'di Jesus nawáywówápóe'in iwähäyü. ⁹ (Yôesi Tádáví tã'nin diwe natû' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di nã'i hääwí i'gedi wíđika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dãnweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

11 Mary-á oe t'ovápho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedi wa'di naséeyidi it'äädí i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. 12 Hedi wíye makówáwin t'ôepa'aa'in da'aats'ä'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ändí ovänmû', i wî' iví p'ôn ûnk'óewän diwe na'än, hedi i wî'-á iví ân ûnk'óewän diwá. 13 Indi Mary óetsikáyin, “Háadan unséeyi?” Ovântu'an, “Gá naví tsondi dînpiyedân, hedi wáygé óek'û'in widînhanginnáhpí.” 14 Kin natú ihaydíbá ibée, hedi Jesus iwe nawindi óemû', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'ûnhanginnáhpí. 15 Jesus-di Mary óetsikáyin, “Háadan unséeyi? To-an nâatuwämáa?” Mary-á na'än Jesus-á i nava áyí'di namuu'in hediho' óetu'an, “Mă'mää, wáygépiye' nâaho'dáho', dítu'âamí wáygé nâak'û'in hedânho' omú-í dókéyídi.” 16 Ihaydi Jesus-di óekháyă', “Mary.” Mary-á wiyá ibeedí Jesus-ví'di itsaakídi hedi óetu'an, “Rabboni.” (Rabboni-á Hebrew tuudi natu'da' “háhkandi” gin.) 17 Jesus-di óetu'an, “Navî'di wívitsaakêenípí, wa'di i Tádáví'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópûn, in to'wên naví tí'úuwín páadé'in waagi'inbá dînmuu'in ovâytu'an naví Tádáví'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yôesi dînmuu hedá unbí Yôesibá únmuu.” 18 Hediho Mary Magdalene iwedi namäädi in khäge'nin ovâytu'an, “Na'inbí Sedó Jesus dómû',” hedi ovâyto'e'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

19 Wa'di Dumingu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khäge'nin wí tewhá íve diwé'gekw'ó. In Hudíyoví p'ó'dédi'in ovâykhuwôeda'di t'ähkí i

phódi dínphéhti?din. Ihaydi Jesus inbí páadépiye? nakeepóedí ovâytu?an, “Ánshaaginpidíbo? íkwò?ní.”
 20 Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví wa?määgé- á háa ûnmuu?in ovâykeeyan hedânho óetaa-ídí. Iví khäge?nin báyéki dihíhchanpóe Na?inbí Sedó Jesus óemû?di. 21 Hedáhá? wíyá ovâyhée?andi ovâytu?an, “Ánshaaginpidíbo? íkwò?ní. Naadi naví t'ôe dîn?amidí wâysankhâymaa, naví Tádádí iví t'ôe dôn?amidí dísan waagibá.” 22 Kin natú ihaydi iví hâadi ovâysiphaydi, hedí ovâytu?an, “Í Yä?dâa?i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únts'úní. 23 To?wênbí t'aywó?di dín'owó'yennin ítúdáho?, ho dín'owó'yen. Hewänbo wídín'owó'yenpí gin ítúdáho?, wa? wídín'owó'yenpí.”

Jesus-di Thomas óhéé'an

24 Hewänbo wî? in tä?di wíye iwedi in wé?ge?indádí wína?ánpíwän Jesus dínpówá ihaydi. Ná?i khäge?di-á Thomas gin nakháwá, hedí Kwâati wá? gin óetu?o?. 25 Hedího? in wé?ge?in khäge?nindi Thomas óetumáa, “Na?indá Na?inbí Sedó Jesus âymû?” Hewänbo Thomas natú, “Naadá i kwák'u ônkhähkídi iwe dómû?pidá, hedí namanphohchân deedi naví mankhúdí dótägepidá, hedá oe wa?määgé ûnphohchân diwe wá? naví mandi dótägepidá, há?to dáywähäyú-í nawówayi?in.”

26 Wí yâadi naphade ihaydi iví khäge?nin tewhá íve wíyá dikw'ó, hedí Thomas-á indádí nää na?án. T'ähki i phódi naphéhti?din, hewänbo Jesus inbí páadépiye? nakwínudeedi ovâytu?an, “Ánshaaginpidíbo? íkwò?ní.” 27 Hedí Jesus-di

Thomas óetu'an, "Náwe uví mankhúdí dítägé-í. Naví man dînmú'dí. Ómanki' naví wa'määgé iwe. Whäyupî' wíyá wí'unmúnípi, hewänbo biwhäyú-í-á." ²⁸ Thomas-di Jesus óetu'an, "U-ân naví tsondi dînmuu, naví Yôesi-á." ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Ti nábáha' biwhäyü dímú'di? Hewänbo in dívíwhäyunde'indá shánkí dihíhchaa tobá dímú'pi wänbo'."

Háadí nã'in ta'nin óeta'nannin

³⁰ Jesus-ví khäge'nindi báyéki wíyá pínnán t'ôe i'andi' óemú', hewänbo nã'in ta'nin deedá t'ähki i pínnán t'ôe i'an ni'gedi wínatá'muupi. ³¹ Hewänbo nã'i hí'-á natá'muu hedânho úvíwhäyú-ídi Jesus-áho namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedá wá' úvíwhäyú-ídi Yôesi Tádáví ay-á namuu, hedânho han úvíwhäyundedi in wówátsi nahándepí'in imä'in bînmá've-í.

21

Jesus-á tsédi diyí'in khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹ Wí häyü thaa naphade ihaydi, Jesus iví khäge'ninbí'piye' wíyá ipikeeyan oe Tiberias p'oekwíngé. Kinnân napóe: ² Nã'inho wé'ge diyí': Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetu'o'), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu'ú'ay Cana gin dâytu'o iwe'i namuu), hedá Zebedee-ví e'nündá, hedá wây-á wíye Jesus-ví khäge'nindádí. ³ Simon Peter-di in wé'ge'in ovâytu'an, "Naa opaap'okumän," hedí óetu'an, "Na'in wá' u-ádí gimän." Hedího dimäädí wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khuu t'ähki wídiséegípóepí. ⁴ Nathay'ä' ihaydi Jesus oe p'oekwí' k'áygé nawin,

hewänbo iví khäge'nindá wídínhanginnáhpí i namuu'in. ⁵ Hedi Jesus-di ovâytsikáyin, "K'ema'in, ti hääbo wí'íséegípóepí'an?" Óetu'an "yoe" gin. ⁶ Idi ovâytu'an, "Unbí paap'oku'in hä'i kophênbay ko'dínäpiye' p'oe iwe bînchänú-í, hedi iwe bînhóní wên." Hediho háa natú waa díví'an, hedi báyéki in ton paa dâywahógidi wídínkoedipí in paap'oku'in dâytegé-ídi.

⁷ I khäge'di Jesus-di óséegí'ídi Peter óetu'an, "I-á Na'inbí Sedó Jesus namuu." Simon Peter iví k'éwé'in to napä'din it'ôe'amídi, hedi nã'in óetu'annin nat'oe ihaydi iwáytógikídi ipip'ohke't'áve oe p'o' k'áygépiye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'o' k'áygédi kayi' diwe wína'änpi, ma' hádi poewintä (30) kwi'óhpa taa iwehaydida', hediho' in wé'ge'in khäge'nindá i kophênbay iwedí eepiye dimää, in paap'oku'in napaapi'dendi dâytäähondi.

⁹ P'o' k'áygé dipówá ihaydi i kophênbay iwedí dipee, hedi wí phaa'uu phaa iwe dipaakho'kw'ôndi dâymû', hedá wí pává-á nakhâkw'ó. ¹⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Binmá' wên paa hä'in bînwhahógi'in diwedí." ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógi in paap'oku'in oe p'o' k'áygé iwhaapiye. Tägintädáhá' p'ánántä'di poeye (153) paa gáhã'ännin dito'on, hewänbo tobá báyéki dipaato'on wänbo' in paap'oku'indá wáydi wänbo wínasi'venpi. ¹² Jesus-di ovâytu'an, "Bíkã've, bíhé'déndíhúuyan." T'ähkídi'bo diwôeda' óetsikáyi'nídi "To-an unmuu" gin, i-á Na'inbí Sedó Jesus namuu'in dínhanginnâdi. ¹³ Hedi Jesus i húugi' nasaa iwepiye' namäadi i pává ihógi hedi

ovâymägi, hedá i paa wá? ovâymägi.

14 (Nää poewingî? Jesus iví khäge?ninbí?piye? ipikeeyan nawáywówápóe iwedi.)

Jesus-di Peter óhéé?an

15 Dívihuubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti uḍi naa díséegi ná?in wé?ge?indiví shánkí?” Peter-di óetu?an, “Hoi, Na?inbí Sedó, u-ân úhanginná naadi wiséegi?in.” Jesus-di óetu?an, “In t'owa naví k'úwá?ây waagi?inbá dînmuu?in ovâyhúuyôení.”

16 Wáygingî? óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?” Peter-di óetu?an, “Hoi, Na?inbí Sedó, u-ân úhanginná wiséegi?in.” Jesus-di óetu?an, “In t'owa naví k'úwá waagi?inbá dînmuu?in ovâ?áyîngî?amí.”

17 Poewingî?we Jesus-di Peter óhéé?andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?” Peter naháachanpóe nää poewingî? Jesus-di óetsikáyindi, “Ti naa díséegi” gin, hediho? óetu?an, “Na?inbí Sedó, hääwí t'ähkí úhanginná, naadi wiséegi?in úhanginná.” Jesus-di óetu?an, “In t'owa naví k'úwá waagi?inbá dînmuu?in ovâyhúuyôení.

18 Ta?gendi wítumáa, shánkí ts'aabi? unmuu ihaydi wí?bo bipi?awende? hedá biyiyénde? wéngé unda? i?ge t'ähkí. Hewänbo owáy unsedópaa ihaydá bikhóhtäakhâymaa hedi wiyá to?wídi wônwhi?amí hedá wóepahkekhâymaa hedá wáy unpunda?pí?wepiye? wóehúuwí.” 19 Kin natúdího Jesus-di ónthayk'ú? háawin chuwa ûnpuwagít'óe?in, hewänbo ná?in iví chuwa ûnmuu?indá t'owa dínhanginnání Yôesi Tádá hay?i namuu?in. Hedá Peter óetu?an, “Naa-ádi óká?ve.”

20 Peter ibéedí i khägeʔdi Jesus-di óséegíʔi dänwóeʔädi óemûʔ. Hää́dankánboʔ i khüü dívíkindihúuyoʔ ihaydi náʔi-ânkun namuu i khägeʔdi Jesus-ví núʔ naʔándí óetsikáyin, “Naʔinbí Sedó, wéʔi-an namuu i wóekuhpegítʔóeʔiʔ?” 21 Hedi náä Peter-di i óemûʔdi Jesus óetsikáyin, “Heyâa náʔi sen, Naʔinbí Sedó?” 22 Jesus-di Peter óetuʔan, “Owáy naa owáyʔää píhay i nawówáyêeníʔin odaʔdáhoʔ, naví áyíngi-ân dínmuu, uvíʔ-á yoe. U-ân naa-áadí ókáʔve.” 23 Hedi in Jesus-ví khägeʔnin ditûʔ náʔi khägeʔdi háʔto nachúu-íʔin. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khägeʔdi wínachuwagítʔóepíʔin, hewänbo nawänpitú-á, “Owáy naa owáyʔää píhay i nawówáyêeníʔin odaʔdáhoʔ, naví áyíngi-ân dínmuu, uvíʔ-á yoe.”

24 Náʔi Jesus-ví khägeʔdi-ân namuu náʔi hää́wí itaʔnandiʔ, hedi ibá natûʔ taʔgendi napóeʔin. Hedi naʔin gínhanginná háa i natúʔin in taʔgen namuuʔin.

25 Jesus wíyá báyéki hää́wí iʔan náʔin taʔnin diwe nataʔmuupíʔ, hedi hää́wí tʔhki iʔgedi nataʔmuudáhoʔ, oʔánde tʔhki náä oepáa kʔaydi háʔto nayâanáníʔin i taʔdi dâytaʔnamíʔigíʔ.

**Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʷʷ / Nanbí Sedó Jôesiví
Tun**

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʷʷ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

xcv

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997